ks. Jan Troc

Stulecie parafii prawosławnej w Starosielcach

ks. prot. Jan Troc

Stulecie parafii prawosławnej w Starosielcach

Białystok – Starosielce 2002 r

W s t ę p

W 2001 roku prawosławna parafia *Zaśnięcia Najświętszej Marii Panny* w Starosielcach obchodziła swoje stulecie. Sto lat temu, 15 lipca 1901 roku , w osadzie Starosielce, przy stacji kolejowej, uroczyście wyświęcono cerkiew św. św .braci Cyryla i Metodego. Pomysłodawcą budowy cerkwi był w 1895 r , katecheta ks. Michał Pieszkowski. Mieszkańcy Starosielc oraz dyrektor szkoły Piotr Kradikow zaaprobowali ten pomysł i po zebraniu funduszy, w 1898 roku, dobudowano do frontu szkoły pomieszczenie, w którym do 1901 r. odprawiane były wieczorne nabożeństwa. Cerkiew św. św. Cyryla i Metodego dzięki wyposażeniu zaliczana była do najpiękniejszych w diecezji grodzieńskiej.
Po powrocie z *bieżeństwa* ludność prawosławna nie odzyskała cerkwi. W 1919 r. została ona zamieniona na kościół rzymskokatolicki , a parafia prawosławna I wojna światowa całkowicie zdezorganizowała życie osady. Ze względu na jej strategiczne położenie i znaczenie przemysłu kolejowego, kolejarzy i sporą grupę innych mieszkańców ewakuowano w głąb Rosji. Wyposażenie zakładów kolejowych wywieziono, reszta została zbombardowana. Ocalała cerkiew i szkoła, wykorzystywane przez Niemców jako magazyny wojskowe i stajnie. zlikwidowana. Wiernym pozostała kapliczka na cmentarzu, którą z wielkim trudem rozbudowano. Prace budowlane trwały bardzo krótko ,założenie kamienia węgielnego dokonano w dzień święta Zaśnięcia Najświętszej Marii Panny 28 sierpnia 1928 roku, a wyświęcenie w dzień Wprowadzenia do Świątyni 4 grudnia 1928 r. Opiekę duszpasterską nad wiernymi roztoczył początkowo proboszcz parafii choroszczańskiej , później duchowni z cerkwi św. Mikołaja w Białymstoku.
Wskutek działań wojennych II wojny światowej cerkiew znacznie ucierpiała, pamiątką po nich są odłamki w ikonie i przedziurawiony dzwon. Uszkodzona cerkiew wymagała kapitalnego remontu. Ówczesny proboszcz , ks. Aleksander Kudin-Kirykowicz , wielokrotnie zwracał się do władz z prośbą o zezwolenie na przebudowę cerkwi, ale nie wyrażały one zgody.

Sytuacja w państwie nie sprzyjała ludziom wierzącym. Dopiero po długich zabiegach w 1972 roku ks. Michałowi Chomczykowi , pod pretekstem rozbudowy, udało się rozpocząć wznoszenie nowej murowanej cerkwi.

Wierni kolejny raz okazali wielkie przywiązanie do wiary ojców, nie zważając na różnego rodzaju trudności. 27 sierpnia 1972 r. biskup białostocki i gdański Nikanor poświęcił kamień węgielny pod budowę nowej cerkwi. Budowa trwała 7 lat, 25 maja 1979 r arcybiskup Nikanor wyświęcił nową cerkiew.
W 1982 roku ks. Michał Chomczyk otrzymał pozwolenie na rozbudowę plebanii , 28 sierpnia 1985 r ordynariusz diecezji białostocko- gdańskiej Sawa poświęcił dobudowaną część wraz z salą katechetyczną.
3 września 1985 r. nowym proboszczem został ks. prot. Andrzej Berezowiec, który pełnił tę funkcję przez 4 lata.

W grudniu 1989 r został proboszczem ks. został prot. Jan Troc. Zmiany w Polsce korzystnie zaowocowały i w życiu parafialnym, katechizacja młodzieży wkroczyła do szkół W parafii powstał chór którego dyrygentem została Joanna Chilimoniuk. Młodzież przybliżyła się do cerkwi. Parafialne Bractwo Młodzieży w 2000 r. rozpoczęło wydawać pismo THEOTOKOS. Uroczystości 100-lecia parafii odbyły się 27 i 28 sierpnia , okolicznościowe nabożeństwa odprawił biskup białostocki i gdański Jakub wraz z licznie przybyłymi duchownymi , przy udziale wielkiej rzeszy wiernych. Jubileusz parafii stał się bodźcem do napisania monografii .
Można żywić nadzieję, że tak jak dotychczas Matka Boża , patronka cerkwi , nie zostawi jej bez opieki i nadziei na Swe wstawiennictwo, jak o tym mówią słowa troparionu święta Zaśnięcia; *V rożdestve devstvo sochraniła, vo Uspenii mira nie ostaviła ...*

Z historii Białegostoku

Okolice Białegostoku w XV wieku należały do wielkoksiążęcej Puszczy Bielskiej[1]. Nieliczne wsie i osady chłopskie tworzyły w niej wyspy osadnicze, rozrzucone w puszczy i podlegające władzy namiestników starych grodów ruskich Suraża i Bielska. Między rokiem 1437 a 1450 dobra białostockie otrzymał Raczko Tabutowicz , zapewne z rąk litewskiego księcia Michała Zygmuntowicza. Najstarszymi osadami na obszarze dzisiejszego miasta Białegostoku były ruskie wsie Horodniany i Starosielce (Stare Sioło lub Stara Wieś) wymienione pod tymi nazwami w 1533 r.[2]

Nazwa ta pojawiła się29 marca 1533 r. w czasie rozgraniczenia przez namiestnika bielskiego, na prośbę dziedzica , wsi Horodniany. Wcześniej , bo w 1514 r., pojawia się nazwa wsi Klepacze. Droga Wielka Litewska biegła z Litwy przez Gródek i dobra Białystok obok gruntów wsi Klepacze do Choroszczy. Dzisiejszy bieg tej drogi to ulice Piasta, Słonimska, Kilińskiego, Rynek Kościuszki, Sosnowa i Marczukowska. Udokumentowane to zostało w kronice Ławry Supraskiej spisanej przez o. Mikołaja Rodkiewicza około 1747 roku: *Na Perwiey poczawszy Kupli moieia Hranica, od Biełohostoka dorohuju Welikoiu Litowskoiu, Kotoraia idet z Litwy mimo Klepaczy do*

---

[1]Z *1536 r.* pochodzi *wzmianka* mówiąca *, że od wsi dobriniewo idut wielikie lesy aż do Bielska i bory.*
Zatem puszcza jeszcze sięgała do między rzecza Supraśli i Narwi. J. Wiśniewski, *Początki Białegostoku*
i okolicznego osadnictwa, (w;) Studia i materiały do dziejów miasta białegostoku 1985, s. 25. Natomiast
J. Maroszek puszczę tę określa jako < Puszcza Białystok >porostająca obszar dorzecza rzeki Białej aż do ujścia jej do Supraśli. J. Maroszek, *Rewelacyjne odkrycie nieznanych najstarszych dokumentów dla Białegostoku < 1999 nr 1 s. 5. Białostoczyzna >,*

[2] T. Wasilewski, *Białystok w XVI-XVII w.,* [w:] *Studia i Materiały do dziejów miasta Białegostoku* t.1, Białystok 1968 s. 107.

Choroszczy, az u dorohu Klepackuiu, a Dorohoiu Klepackoiu czerez Senożat', aż u Biełystok Reku[3] Aleksander Chodkiewicz nadał monasterowi supraskiemu dobra Choroszcz i Fasty. Jednakże w 1529 r. odebrał dobra Choroszcz, pozostawiając tylko Fasty[4] Raczko Tabutowicz, pierwszy właściciel Białegostoku zmarł w 1450 r. Miał czterech synów: Mikołaja czyli Michnę, Jundziłłą -Jakuba, Jana i Wacława. Michno i Jundziłł odziedziczyli dobra Białystok - Michno część zachodnią, gdzie powstały dobra Fasty i wsie Bacieczki, Łyski, Porosły, Krupniki, natomiast wschodnia z Dojlidami należała do Jundziła[5]. Trudno jest określić pierwotną datę nadania dla Raczki Tabutowicza, chociaż T. Wasilewski pisze tak: *Starosielce weszły w obręb nadanie ,które otrzymał z rąk wielkiego księcia Zygmunta Kiejstutowicza lub Kazimierza Jagiellończyka Jakub Raczko Tabutowicz herbu Łabędź, potomek żmudzkiego bojara Klausucia przedstawiciel możnowładczej rodziny litewskiej, osiadłej głównie w powiecie lidzkim*[6].

Jakub Raczko , zagospodarowując otrzymane ziemie, sprowadził osadników z powiatu lidzkiego. Dojlidy krótko pozostawały we władaniu potomków Jakuba Raczki. Jan Jundziłowicz oddał je w zastaw Aleksandrowi Chodkiewiczowi. Po śmierci Jana synowie Maciej i Mikołaj Jundziwiłowie sprzedali przed 1541 r. swoje dobra dojlidzkie Aleksandrowi Chodkiewiczowi staroście brzeskiemu.

Po sprzedaży Dojlid Chodkiewiczom ziemie te zostały oderwane od województwa podlaskiego i przyłączone do powiatu grodzieńskiego w województwie trockim. Granica województw trockiego i podlaskiego przecięła dawne nadania Raczki. Drugie jego nadanie , dwór Białystok, założony zapewne przez Michnę Raczkowicza , znalazł się po podziale w woj. podlaskim. Do województwa podlaskiego należały stare wsie Bojary, Białystok, Starosielce i drobnoszlachecka wieś Horodniany (obecnie dzielnica Nowe Miasto)[7]. Horodniany graniczyły od południa z wsią Starosielce (zwaną obecnie Ścianką) założoną przed 1547 r. Wieś posiadała 24 włóki czyli około 400 ha i została ulokowana w południowej części dóbr Białystok. Granice Starosielec ustalono w ten sposób, że *południowa granica z dobrami Horodniany biegła*

---

[3] J. Maroszek, *Rewelecyjne odkrycie nieznanych najstarszych dokumentów dla Białegostoku,* "Białostocczyzna" 1999, nr 1/53/, s. 5.

[4] Zdaniem J. Maroszka *Fasty pewnie stanowiły pierwotnie część dóbr białostockich, ongiś, przed 1450 r. nadanych Raczce Tabutowiczowi, bowiem bezpośrednio graniczyły z rzeką Białą, a nadanie puszczy Białystok dotyczyło niechybnie terenu objętego dopływami tej rzeki.* Potwierdza to J. Wiśniewski ... *być może na części Jana Raczkowicza powstały później dobra Chwasty (Fasty), obejmujące wsie Bacieczki, Łyski, Porosły, Krupniki, gdyż wcinają się one trochę w dobra Białystok i leżą nad tą rzeczką raczej oś dóbr niż ich granicę*

[5] ...J. Maroszek, *Pogranicze Litwy i Korony w planach króla Zygmunta Augusta . Z historii dziejów realizacji myśli monarszej między Niemnem a Narwią*, Białystok 2000, s. 108, przyp. 281.

[6] J. Maroszek, *Rewelecyjne odkrycie nieznanych najstarszych dokumentów dla Białegostoku,* "Białostocczyzna" 1999, nr 1/53/, s. 5.

[7] T.Wasilewski, *Białystok w XVI – XVIIw.*, [w:] *Studia i materiały do dziejów miasta Białegostoku* t.1., Bialystok 1968, s. 107.

ul. Rzymowskiego, wschodnia z dobrami Białystok ulicą Zachodnią (ulica ta zawdzięcza swoją nazwę temu, że stanowiła zachodnią rubież dóbr Białystok), następnie równolegle do ul. Składowej, do ul. Wojsk Ochrony Pogranicza(przed wojną Dębowa), skąd zmieniała bieg kierując się na ul. Marczukowską, tą do ul. Hetmańskiej, potem prostą linią do dzisiejszej ul. Popiełuszki do miejsca gdzie obecnie znajduje się stacja benzynowa Statoil (południowy fragment namierzenia dzisiaj zatarty przez Os. Słoneczny Stok), od tego punktu łukiem poprzez Os. Zielone Wzgórza do linii kolejowej do Ełku (namierzenie poza nielicznymi fragmentami całkowicie nie zachowane), następnie koleją do ul. Rzymowskiego[8] Wieś zamieszkiwali Horodzińscy przedstawiciele drobnej szlachty podlaskiej , potomkowie bojarów ruskich. Na wschód od Starosielec i Horodnian u źródeł rzeczki Choroszczy leżała wieś wielkoksiążęca Klepacze, należąca do królewskiej włości suraskiej. Michno Raczkowicz zmarł po1479 r. przekazując swe dobra trzem synom: Mikołajowi i Janowi (bakałarzom), oraz Stanisławowi (dworzaninowi królewskiemu). Starosielce i Horodniany przypadły Mikołajowi Bakałarzowi, który energicznie zaczął gospodarować, powiększając je o łąki należące do poddanych królewskich starostwa bielskiego. Łąki te zakupił uprzednio u poddanych hospodarskich monaster supraski. Mikołaj Bakałarz zaproponował monasterowi zwrot zapłaconej sumy, jednakże oferta została odrzucona. Zabronił zatem poddanym monasteru korzystanie z dróg wiodących przez jego majątek Białystok. Represje zmusiły monaster do zawarcia ugody i oddania łąk Mikołajowi, który zobowiązał się do wieczystego prawa użytkowania dróg przechodzących przez jego dobra.

Dobra Raczkowiczów otoczone były ziemiami monasterskimi, dobrami Chodkiewiczowskimi i królewszczyznami. Po śmierci Mikołaja Bakałarza dobrami zarządzała w imieniu nieletnich dzieci w latach 1520-1534 wdowa Hanna Swirska , córka kniazia Bohdana Swirskiego. Po 1534 r. dobra Mikołaja Bakałarza odziedziczył syn jego Mikołaj Bakałarz , ostatni przedstawiciel rodziny Raczkowiczów. Po jego śmierci 1547 r. dobra Białystok należały do wdowy Katarzyny Wołłowiczówny, pochodzącej z prawosławnej rodziny litewsko-ruskiej.

W 1547 r. Katarzyna Wołłowicz poślubiła Piotra Wiesiołowskiego, któremu darowała dobra Białystok. Po ślubie Piotr osiadł w Białymstoku na stałe i uczynił z niego swą główną rezydencję. Zmarł w 1556 r. pozostawiając dwóch małoletnich synów Piotra i Jana. Opiekunami małoletnich synów matka ustanowiła swego brata Ostafiego Wołłowicza. Piotr Wiesiołowski został jedynym dziedzicem dóbr białostockich, którymi władał prawie 60 lat, zmarł w 1621 r.

---

[8] Według Jerzego Wiśniewieckiego... Białystok niewątpliwie jest najstarszą stałą miejscowością w granicach posiadłości Mikołaja michnowicza, zaś Starosielce najstarszą wsią osiedlonych chłopów.Gdyby Starosielce były najstarszym Białegostokiem to zwały by się Starym Dworem, lub Ogrodnikami.Z tego wynika , że Białystok im Starosielce posiadały większą ilość mieszkańców jak pozostałe Miłasze, Porszyce, Usowicze były to niewielkie osady. J. Wieśniewski, Początki Bialegostoku i okolicznego osadnictwa Studia i materiały do dziejów miasta Białegostoku, t 4, białystok 1985, s.25 , 26.

W 1581 r. dobra Białystok obejmowały folwark i wieś Białystok, Starą Wieś (obecnie Starosielce), Zawady nad Supraślą, Mikłasze (obecnie zapewne Usowicze), folwark Białystok plebana białostockiego (obecnie Białostoczek) i wieś Parszyce (nazwa niewyjaśniona)[9]. Powyższe wsie zobowiązane były do płacenia plebanowi białostockiemu dziesięciny,z każdego łana po 60 snopów żyta i owsa.

Po śmierci Piotra dobra białostockie odziedziczył jego syn Krzysztof , który w 1620 r. został marszałkiem nadwornym litewskim. Krzysztof zgromadził w swym ręku większość starostw położonych w pobliżu Białegostoku, tykocińskie, wasilkowskie, suraskie, mielnickie [1627 roku] , a także dzierżawę Kleszczele. Krzysztof i jego żona Aleksandra nie posiadali potomstwa, dobra białostockie przeszły więc na rzecz Rzeczypospolitej.

Albrecht Radziwiłł zanotował w swoim pamiętniku, że *dobra białostockie do zamku tykocińskiego in perpetuum przysądzono*[10]. W 1659 r. starostwo to otrzymał Stefan Czarnecki . 13 czerwca 1661 r.Tykocin wraz z dobrami białostockimi , decyzją sejmu stał się jego własnością. Białystok odziedziczyła córka Stefana Czarneckiego Aleksandra Katarzyna Branicka. Największe zasługi dla miasta położył Jan Klemens Branicki. Zdaniem Józefa Maroszka 9 *lutego 1727 Jan Klemens Branicki wystawił dokument dla cerkwi św. Mikołaja w Białymstoku. Dziedzic ofiarował wówczas 25 zł polskich plebanowi unickiemu z obowiązkiem dorocznych modlitw za dusze zmarłych z rodziny fundatorów*[11].

Jan Klemens Branicki pobudował też kaplicę św. Marii Magdaleny .Po śmierci hetmana Białystok przeszedł w ręce Potockich. Po ostatnim rozbiorze Polski w 1795 r. gdy Białystok został włączony do Prus , Potoccy sprzedali miasto królowi pruskiemu w 1802 r. za cenę 270 970 talarów pruskich.

W 1807 r. na podstawie traktatu Tylżyckiego Białystok wraz z obwodem białostockim znalazł się w obrębie zaboru rosyjskiego. W XIX w. miasto , gdy rozwinął się tutaj przemysł włókienniczy , a w ślad za tym nastąpił gwałtowny przyrost ludności, powiększyło swój obszar prawie pięciokrotnie. Do rozwoju miasta przyczyniła się też budowa linii kolejowych. W 1862 r. zakończono budowę przebiegającej przez Białystok linii z Warszawy do Petersburga . Wkrótce potem przecięła je linia z Odessy przez Brześć i Grajewo do Królewca. Władze uznały , że dla dobrego ich funkcjonowania niezbędne jest wzniesienie bazy remontowej z prawdziwego zdarzenia . Inwestycję rozpoczęto w 1872 r. Pięć kilometrów od Białegostoku , na ziemiach wykupionych od mieszkańców wsi Klepacze , Oliszki i Starosielce , stanęły Zakłady Zaplecza Remontowego Kolei Żelaznych , a w nich m. in . parowozownia z obrotnicą ,halą napraw bieżących parowozów , wagonownia , wieża

---

[9] T. Popławski, *Przestrzeń współczesnego miasta Białegostoku na tle historycznych podziałów,* "Białostocczyzna" 1996 nr 2, s. 16, mapa.

[10] T. Wasilewski, *Białystok w XVI-XVII wieku,* [w:] *Studia i Materiały do dziejów miasta Białegostoku,* t. 1, Białystok 1968, s. 119.

[11] T. Wasilewski, *Białystok w XVI-XVII wieku,* [w:] *Studia i Materiały do dziejów miasta Białegostoku,* t. 1, Białystok 1968, s. 123.

ciśnień , magazyny towarowe i wojskowe. Obok wzniesiono stację kolejową , skąd pierwszy pociąg pasażerski odprawiono 4 sierpnia 1873 r. Potrzeby mieszkaniowe zatrudnionych w zakładach pracowników , w większości ściągniętych z Rosji , zaspokojono rozbudowując po obu stronach torów osadę , którą również nazwano Starosielce , choć z wsią Stare Sioło niewiele miała wspólnego .Na początku XX wieku zakłady kolejowe zatrudniały już ponad tysiąc osób , w tym około ośmiuset robotników. W lipcu 1915. , gdy zbliżały się wojska niemieckie , zakłady ewakuowano . Załogę wraz z całym dobytkiem , sprzętem i maszynami wywieziono do Wołkowyska ,ich rodziny do Kaługi , Ręczycy i Moskwy . Hale remontowe i budynki administracji celowo podpalono , by nie dostały się w ręce niemieckie . Ocalała tylko stacja, szkoła , cerkiew i dom nauczycieli.
Niemcy zakładów nie odbudowywali . W Białymstoku wzniesiono nową parowozownię , a wagony remontowano w Łapach .Po odzyskaniu niepodległości przed zrujnowanymi zakładami stanęła nawa szansa. Wiosną 1920 r. utworzono tu Drogowe Warsztaty Mostowe , a Starosielce otrzymały prawa miejskie(utraciły je 1954 roku , gdy osadę włączono w granice Białegostoku) Dawnych mieszkańców pozostała jednak już tylko garstka. Nie oddano nim budynku cerkwi . 22 grudnia 1922 r. powołano w Starosielcach parafię rzymskokatolicką , która przejęła budynek świątyni .

Przynależność parafialna wsi Stare Sieło lub Stara Wieś

Z powodu braku źródeł historycznych bardzo trudne jest ustalenie parafialnej przynależności Starosielec. Starosielce , nazywane Starą Wsią lub Starym Siełom[12]. zamieszkiwała ludność ruska należącą do dóbr Michny Raczkowicza. Ulokowana w południowej części dóbr Białystok wieś, założona przed 1547 r., miała 24 włóki , czyli około 400 ha.

Wiadomo, że okolica była pokryta siecią parafialną. Choroszcz, Fasty, Topilec , należące do monasteru supraskiego, posiadały cerkwie. W Dojlidach cerkiew zbudował Grzegorz Chodkiewicz. Prawdopodobnie założycielami pierwszej cerkwi w obecnym Białymstoku byli właściciele dóbr białostockich Raczkowicze[13].

Późniejszy właściciel Białegostoku Piotr Wiesiołowski był gorliwym katolikiem, wszystkie ślady prawosławia zostały zatarte. Jak podaje Janusz Tazbir, można przypuszczać, że marszałek wielki litewski Wiesiołowski nakazał spalić w Białymstoku dotychczasowy kościół drewniany. Dokument z 1664 r. przywracał kościołowi dawne uposażenie z okresu *"tam ante deocupationem ab haereticis quam post viindicationem*

---

[12] *Księga wizyty dziekańskiej dekanatu podlaskiego* oprac. J. Maroszek,W. Wilczewski Białystok 1996 s.5

[13] T. Popławski, *Przestrzeń współczesnego miasta Białegostoku na tle historycznych podziałów,* "Białostocczyzna" 1996, nr 2, s. 16.

ab eisdem hucusque". Z dokumentu ponadto wynika, iż Piotr Wiesiołowski, po przyjęciu kościoła z rąk "heretyków" wybudował nową świątynię z palonej cegły[14]. Według danych z 1676 roku mieszkało we wsi Białymstoku (czyli Białymstoczku) 92 osoby, w Usowiczach- Bartnikach 31, w Zawadach 44, Starosielcach 68[15]. Trudno sobie wyobrazić, żeby prawosławna ludność ruska w dobrach białostockich nie miała swojej cerkwi. W XVII w. być może należała do parafii w Dojlidach. Potwierdza to Antoni Mironowicz: *Przez cały XVII wiek prawosławni mieszkańcy dóbr białostockich byli obsługiwani przez duchowieństwo dojlidzkie*[16] 9 lutego 1727 r. Jan Klemens Branicki wystawił dokument dla cerkwi Św. Mikołaja w Białymstoku , nadzielając jej obszerną jurydykę , rozciągającą się pomiędzy współczesnymi ulicami Lipową i Sosnową , a duchowny otrzymał włókę ziemi w trzech poletkach [17]
Przemysław Czyżewski pisze o cerkwi białostockiej tak; *Nie da się jednak wykluczyć ,że Jan Klemens Branicki wzniósł w Białymstoku świątynię greckokatolicką, ale nie była to pierwsza taka budowla w dziejach tego miasta*[18].Tezę opiera na wizycie dziekańskiej dekanatu podlaskiego przeprowadzonej przez ks Bazylego Guttorskiego. Otóż w ołtarzu wymieniony antymins z podpisem metropolity Załęskiego....*Antymi*[n]*s J*[aśnie] *W*[wielmożnego] *J*[ego] *M*[oś]ci] *ks metropolity Załęskiego*.[19]. Dalej P Czyżewski dowodzi, że *napis, który widniał na antyminsie z głównego ołtarza białostockiej świątyni wskazywał zatem biskupa, którym dokonał wyświęcenia nowej wówczas cerkwi*[20].

---

[14]Według A. Mironowicza ... *wzrost liczby cerkwi parafialnych na Podlasiu należy tłumaczyć pobudkami natury poza religijnej. Wybudowanie i uposażenie drewnianej najczęściej cerkwi oraz zapewnienie, skromnych na ogół, środków egzystencji duchownym nie były przedsięwzięciem zbyt kosztownym. Założenie parafii przynosiło właścicielowi dóbr lub ich dzierżawcy znaczne dochody. Szlachcic, będąc zarazem nominalnie ktitorem cerkwi, ograniczał się do nadania proboszczowi i jego rodzinie gruntów, najczęściej niezagospodarowanych i słabej jakości. Dochody płynące z obsługi religijnej ludności pozostawały na terenie dóbr właściciela i przeznaczone były na utrzymanie cerkwi, przez co ktitor zwolniony był w praktyce od wszelkich powinności finansowych na rzecz parafii. Sytuacja taka zachodziła przeważnie wówczas, kiedy dziedzicem lub dzierżawcą dóbr był przedstawiciel innego wyznania. Incjatorem powstania parafii był wówczas kandydat na parocha i wierni.* A. Mironowicz, P*odlaskie ośrodki i organiozacje prawosławne w XVI i XVII wieku,* Białystok 1991, s. 75.

[15]J.Tazbir, *Arianie w Białymstoku i okolicach,* [w:] *Studia i materiały do dziejów miasta Białegostoku,* t. 1, Białystok 1968, s. 82.

[16] J. Maroszek, *Kościół katolicki na Podlasiu, z .3. Białystok 1999, s ,19*

[17] *A.* Mironowicz , *Nieznane dokumenty do dziejów cerkwi białostockich z początku XIX wieku*

[18] *Księga wizyty dziekańskiej.... dz. Cyt.., s.5.*

[19]P. Czyżewski,*Powstanie cerkwi białostockiej,* „Białostocczyzna”1999, nr4,s.17.

[20]*Księga wizyty dziekańskiej dekanatu podlaskiego przeze mnie księdza Bazylego Guttorskiego Benedykta guttorskiego dziekana podlaskiego , plebana goleniewskiego w*

Budowę cerkwi w Białymstoku należy zatem datować na lata 1694-1696. Być może cerkiew ta ucierpiała w jednym z pożarów w czasie wojny północnej. Można tylko wysunąć wniosek , że Klemens Branicki w 1727r .tylko odbudował cerkiew, co zaznaczył wizytator: *fundacji i kolacji JO książąt Branickich kasztelanów krakowskich...* [21] i potwierdził wcześniejsze uposażenia cerkwi, ponieważ w wizycie zaznaczono, że pierwotnego dokumentu funduszowego brak z powodu zaginięcia. Lokalizację cerkwi autor określa według wyznaczonego rynku. *Po jednej stronie znajdował się kościół , a w równej od jego środka odległości- na przedłużeniu północnej wzdłuż ulicy zwanej Choroską i Tykocką – wzniesiono cerkiew*[22]. Wiadomo, że w połowie XVIII w. cerkiew w Białymstoku była filią parafii dojlidzkiej. [23] W *Księdze wizyt dziekańskich dekanatu podlaskiego* w latach 1773-1789, zanotowano, że w 1773 r. do cerkwi dojlidzkiej należą wsie: Bagnówka (dziś dzielnica m. Białegostoku), Ciasne, Dojlidy (dziś wieś Dojlidy Górne), Dołhinowo (dziś Dojnowo, dzielnica m. Białegostoku), Grabówka, Halickie, Hryniewicze, Kamionka, Karakule, Krywlany (wieś nie istnieje, na jej gruntach urządzono lotnisko), Kucharówka, Kuriany, Likowka (dziś wieś nie istnieje), Niewodnica Nargilewska, Nowodworce, Ogrodniki, Olomonty, Paceliszki (dziś wieś nie istnieje, w XVIII w. na jej gruntach powstał folwark Izabelin), Pasynki, Pieczurki (dzielnica m. Białegostoku), Protasy, Rafałówka, Sobolewo, Szumlanie (dziś wieś nie istnieje) i w hrabstwie Zabłudowskim Zwierki [24] Starej Wsi kronikarz nie wymienia.

Zapewne mieszkańcy jej byli dawno "nawróceni" i w związku z tym już w *wizytach* cerkiewnych nie rejestrowani. Na potwierdzenie tego faktu w tej samej *wizycie* cerkwi białostockiej z 1773 r. czytamy: *przy tej cerkwi żaden parafianin nie znajduje się* [25]. Natomiast parafia rzymskokatolicka, terytorialnie bardzo rozległa, w 1788 r. liczyła 4058 osób, a na jej obszarze mieszkało 148 unitów, 34 prawosławnych, 57 protestantów i 1890 Żydów[26]

O ile uznać te dane za wiarygodne, działalność misjonarzy była owocna, liczba wyznawców chrześcijaństwa wschodniego topniała pod naporem misji i aprobaty właścicieli dóbr białostockich, dojlidzkich, choroskich. Do parafii choroskiej należały

---

roku 1773 miesiąca Novembra dnia 17 iuxta vetus kalendarza sporządzona. Opr. J. Maroszek, W. Wilczewski 1996,s.24

[21] *P.* Czyżewski, *Powstanie cerkwi białostockiej , „Bialostocczyzna”1999 ,nr 4 , s. 12*

[22]*Księgi wizyt dziekańskich ...* , dz. cyt., s. 23.

[23]*P.Czyżewski, dz. Cyt. ..s.16.*

[24]Natomiast w 1744r. parafię rzymskokatolicką stanowiły miejscowości; Bagnówka, Białystok, Bojary , Dojlidy, Karakule, Krywlany, Olmonty, Nadworce, Paceliszki, Skorupy, Solniki, Sowlany,, Starosielce, Usowicze, Zaścianki, Zawady. *Kościół Katolicki na Podlasiu. Zbiór dokumentów erekcyjnych i funduszowych Nr 3 Białystok . Oprc. J. Maroszek, Białystok 1999, s. 12 można wnioskować, że mieszkańcy Starosielc w tym okresie z dawnych unitów przeszli już na katolicyzm.*

[25] *Księga wizyty dziekańskiej.....dz.cyt...,s.28-29.*

[26] *Księga wizyty dziekańskiej....., dz. Cyt. ..s. 26.*

wsie Ruszczany i Żółtki (własność Branickich). W skład parafii fastowskiej zaliczono wsie: Fasty, Krupniki, Porosłe, Łyski i Bacieczki[27]. Stara Wieś nie znalazła się w żadnej z wymienionych parafii. Rodzi się pytanie: czy już nie było w tej miejscowości żadnego "ruskiego" ? Czy na przeciągu dziejów nie było w Starej Wsi ani świątyni ani żadnego wyznawcy wiary "ruskiej"? Jeżeli weźmiemy pod uwagę, że w 1773 r. cerkiew w Bacieczkach zostaje rozebrana i przewieziona do Zawyk, to widzimy jak oczyszcza się dobra białostockie ze świątyń obrządku wschodniego. Mieszkańcy Bacieczek figurują już w spisie parafii fastowskiej. Można snuć przypuszczenie, kierując się odległością, że do Bacieczek mogła należeć także i Stara Wieś , o ile w dawnych czasach nie było cerkwi w Starosielcach . W Klepaczach do dziś istnieje miejsce zwane *cerkwiskiem.*

Z okazji 55-lecia Szkoły Podstawowej nr 16 w Białymstoku, wydano krótką monografię, w której czytamy m.in.; *W dawnych aktach istnieją odnotacje z roku 1529 i 1553 informujące, że wieś Fasty z folwarkiem Bacieczki należały do ojców bazylianów z Supraśla. Pierwsze osadnictwo na tym terenie zaczęło się koncertować wokół obecnej ulicy Bacieczki, trzy krzyże świadczą o minionej historii. Tam gdzie stoi drugi krzyż istniała kiedyś stara cerkiew, którą przeniesiono do miejscowości Zawyki. Na miejscu dzisiejszej szkoły był dwór szlachecki*[28]

W innych dostępnych drukowanych źródłach nie znajdujemy informacji o przynależności parafialnej Starosielec. Zachowana *wizyta cerkwi białostockiej* z 1804 r. wymienia wsie: Bagnowka, Ciasne, Dojlidy, Dojnowa, Horodniany, Kamionka, Karakule, Korolowy Most, Krywlany, Kuriany, Nowodworce, Ogrodniki Dojlidzkie, Ogrodniczki pod Supraślem, Olmonty, Pieczorki, Skribiczi, Skorupy, Sobolewo, Solniki, Sowlany, Tartak Hetmański, Usowicze, Zawady i m. Białystok.

---

[27] T. Krahel, *Od parafii do stolicy metropolii. Z kościelnych dziejów Białegostoku,* "Białostocczyzna" 1999 nr 1 s. 34.

[28] *W 1667r. zamieszkiwało 37 gospodarzy, którzy uprawiali ziemię i składali daninę na rzecz monasteru;*
w Fastach 15 gospodarzy, w Bacieczkach 9 , w Pieszcznikach (Krupnikach)4, w porosłach 8i w łyskach 1
Por.*izvlecenie iż inventarija Suprasl'skago imenija Fastov i dereve' k nemu prinadleżaśćich,sostawlennyj vikariem monastyrja o. Kiśicom 1667 godu ijunija 5 dnja.[v;]*N. Dalmatov archim., Suprasl'skij monastyr,
Sankt. Petersburg 1892, nr 32 , s. 523-524.
Zgodnie z zarządzeniem konstytucji Warszawskiego sejmu z 1775 r. należało płacić 10 procent podatku na rzecz państwa. Wsie należące do monasteru Supraskiego były również zobowiązane do płacenia podatku podymnego, od jednego domu po 6 groszy. I tak Fasty- 32 domy płacą 192 gr Krupniki 6 domów- 36 gr.
Porosłe 12- domów –72 gr. Łyski 6 domów-36 gr. Bacieczki 20 domów – 120 gr.Oprócz wymienionych wsi monaster supraski posiadał inne miejscowośći, w których łącznie rejestrowano 280 domów i 1680 gr. Podatku.Oprócz wspomnianej sumy podatku w 1776 r monaster był obowiązany na obronę Ojczyzny ofiarować 900 złotych. N Dalmatov archim.. Suprasl'skij monastyr Sankt Petersburg 1892, nr 40 , s. 575-576
Obecnie do parafii w Starosielcach należą wsie krupniki i Porosły..

Dalej w *wizycie* czytamy: *Parafianie cerkwi Białostockiey przykrych do niej przeprawek nigdy nie doświadczają. Znajduje się w opisanej dopiero parafii osób zdatnych do przyjęcia świętych sakramentów: mężczyzn 226, kobiet 233 - w ogóle 459. ci wszyscy tak w odprawianiu spowiedzi wielkanocnej, jako w przyjmowaniu Najświętszej komunii corocznie prawy cerkiewnemu czynią zadosyć. Cała ta parafia nie rościąga się dalej nad mil 3.I położona jest w dystrykcie Białystockim. Kolatorką cerkwi Białostockiey jest JO Izabella Branicka z książąt Poniatowskich kasztelanowa krakowska. Taż cerkiew zostaje pod tytułem św. Mikołaja ... Cerkiew parochialna Białystocka ma cerkiew sobie afiliowaną w Doylidach o ćwierć mili od Białego Stoku odległą. Zwyż opisana cerkiew zostaje pod tytułem Narodzenia Najświętszej Maryi Pany w kolacji teraz JO Branickiey ... Parochem teraźniejszym cerkwi Białostockiey Dojlidzkiey jest PJ ks. Jan Krassowski dziekan dekanatu Białystockiego.. prezentowany na benificjum Białystockie i Doylidzkie przez JO z książąt Poniatowskich IzabellęBranicką kasztelanową krakowską roku 1793dnia30 października*[29]

Autor '' Nieznanych dokumentów do dziejów cerkwi białostockich z początku XIX wieku" pisze: Dwa dokumenty z 1824 roku znacznie wzbogacają naszą wiedzę o dziejach cerkwi białostockich. Są to dwa raporty unickiego oficjała brzeskiego Antoniego Tupalskiego i Konsystorza Brzeskiego w sprawie obsady parafii dojlidzkiej. Chodzi w nich o to , aby przekonać według dobranego materiału ,że cerkiew w Dojlidach zawsze była filią cerkwi w Białymstoku. W raporcie wskazano na właściwy dobór proboszcza , obawy unickich duchownych przed zmianą stosunku administracji carskiej do cerkwi białostockiej, a także małą liczbę wiernych...*Z inwentarza ludności parafialnej 1823 roku czynionego, że obie te cerkiew mają w ogóle parafii dymów 132 a dusz żyjących 504, lecz jak posiąść wiadomości nie można, które z erekcji funduszów do której cerkwi mają należeć, tak i rozdzielając na pół, obie cerkwie nie będą mogły być parafialnymi, czyli sztatnymi stosownie do ukazu przeznaczającego sto dymów*[30]

W XVIII w. w Wysokim Stoczku istniał folwark, do którego należały Starosielce. Starosielce *liczyły 18 gospodarstw i posiadały dość znaczny obszar gruntów - 30 ćwierci osiadłych i 25 ćwierci pustych. Do powinności mieszkańców należało m.in. odbywanie pańszczyzny w folwarku wysokostockim w wymiarze 3 dni męskich i 3 dni kobiecych w tygodniu z każdej ćwierci osiadłej. Łącznie wynosiło to 27 dni męskich i 32 kobiece.* We wsi było pięciu rzemieślników, którzy z reguły zwalniani byli od prac polowych [31] Dwaj poddani odbywali pańszczyznę w Bażantarni, Maciej Tkacz tkał

---

[29] *55 lat Szkoły Podstawowej nr 16 w Białymstoku*, Białystok 21 maj 1999 r., ss. nlb., il.; por. *Klirovaja Vedomost' Surażskoj cerkvi z 1904 g.,* rkps (Archiwum własne).

[30] *Księga wizyt dziekańskich ... ,* dz. cyt., s. 144, 151

[31] A. Mironowicz, Nieznane dokumenty do dziejów cerkwi białostockich z poczatku XIX wieku „Białostocczyzna" 1999 nr 4 s. 32-40.

płótno, stolarz Jan Panas wykonywał roboty stolarskie. We wsi znajdowała się karczma z browarem i słodownią należącą do arendy białostockiej. [32]

Po przyłączeniu unitów do prawosławia (1839 r.) Starosielce należą do parafii św. Mikołaja w Białymstoku, co potwierdzają *Klirovyje Vedomosti* z 1849 r. W 1872 r. powstają Zakłady Konstrukcji Stalowych, zwiększa się liczba wiernych wyznania prawosławnego W 1898 r. przystąpiono do budowy cerkwi , którą konsekrowano w 1901 r.[33]

Cerkiew parafialna p.w. *św.św. Cyryla i Metodego*
w Starosielcach

Bujny rozwój miejscowości nastąpił w ostatnich dziesięcioleciach XIX w., kiedy po wybudowaniu linii kolejowej Białystok-Grajewo-Augustów powstały na gruntach wsi Klepacze i Starosielce, w odległości 5 km od Białegostoku, zakłady kolejowe. Zatrudnieni tam robotnicy zaczęli budować sobie domy. Osada nabierała charakteru miasteczka pracowników kolei. Zaszła potrzeba budowy cerkwi dla wiernych prawosławnych. Jak podaje autor monografii o Starosielcach, *w Starosielcach w tym czasie mieszkało około 80% wyznawców prawosławia, pochodzących z ziem rosyjskich, a pracujących w Zakładach Zaplecza Remontowego Kolei Żelaznych w Starosielcach*[34]

Myśl budowy cerkwi podjął w 1895 r. przez nauczyciel katecheta ks. Michał Pieszkowski podczas poświęcenia murowanego budynku *dvuklassnogo żeleznodorożnogo učylišča.* Mieszkańcy Starosielec oraz dyrektor Piotr Kradikow zaaprobowali ten pomysł. W tej sprawie wystosowali do dyrektora kolei telegram, na który otrzymali pozytywną odpowiedź. Piotr Kradikow zbierał fundusze na budowę cerkwi i w1889 r. do frontu szkoły dobudowano pomieszczenie, w którym do 1901 r. odprawiano wieczorne nabożeństwa.

W 1900 r. nastąpiła zmiana dyrektora. Po Piotrze Kradikowie nominację otrzymał Aleksander Jefimow. Powołany został komitet budowlany w składzie:A.A. Jefimow, V. M. Saulenko, I. M.Macneva , V. A. Buszena, E.E.Zauze (luteranin). Kolej na wyposażenie przekazała 4.000 rubli, pozostałą sumę ofiarowali wierni.

Wyposażenie cerkwi zostało zaliczano do najpiękniejszych w diecezji grodzieńskiej. Podłoga wyłożono terakotą wartości 1000 rubli, natomiast ołtarz i *soleję* pokryto parkietem. Ikonostas był jednopiętrowy, rzeźbiony, dębowy , wielką wartość artystyczną miały *carskie wrota*. Ikony w ikonostasie wykonali artyści malarze z Kijowa wzorując się na tamtejszym soborze włodzimierskim . Podświeczniki, panikadzidła, krzyże, naczynia liturgiczne, wszystko to było pozłacane

---

[32] A. Sztachelska-Kokoczka, *Z wiejskiej przeszłości niektórych dzielnic Biaałegostoku,* "Białostocczyzna" 1993 nr 2 s. 4-5.

[33] W 1896 r. przystąpiono do budowy murowanej cerkwi, a 15.07.1901 r. dokonano konsekracji pw. śś. Cyryla i Metodego, *Grodenskija Eparchijalnyja Viedomości [GEV]* 1901, s. 229. Dzwonnicę konstrukcji drewnianej usytuowano oddzielnie. Dom parafialny zbudowano w 1905 r.

[34] K. Obłocki, *Starosielce miasto kolejarzy 1872-1996,* Białystok-Starosielce 1997, s. 253.

i wykonane w stylu greckim. Chorągwie dwustronne, bordowe, wyszywane złotą nicią, miały wartości 350 rubli, zaś płaszczanicę zakupiona za 275 rubli. Golgotę wykonano z kolorowego drewna o wartości 300 rubli. W cerkwi zastosowano centralne ogrzewanie. Na wyposażenie cerkwi przekazano ofiary rzeczowe. Maszynista Michał podarował ikonę *Vsech Svjatych* (24 rubli), ikonę *Vsech Skorbjaśćich Radosti* (105 rubli) wraz z *kiotem* rzeźbionym w dębie wysokości 4 1/4 arszyna (200 rubli) i *łampadę* (7 rubli) o łącznej wartości 336 rubli [35]

Blisko cerkwi pobudowano drewnianą dzwonnicę w stylu staroruskim z siedmioma dzwonami o wadze 40 pudów. Wysiłek tylu wyznawców został uwieńczony poświęceniem cerkwi przez ordynariusza grodzieńskiego, biskupa Joachima, przy licznym udziale duchownych i wiernych. Uczestnik uroczystości napisał:...*Torżestvo starosel'ćan 14-ijulia, stancija,chram i ućyliśće vse eto razcvetilos' nacional'nymi flahami.Osobenno Effektno ubrany byli chram im kołokol'nja utopavśie v żiwoj zeleni dubowych griljand i raznocvetnych raznoj velićiny flagow... navsegda sochranitsja v serdce vsjakogo byvśego na svetlom torżestve v posade Starosel'cach* [36]

Władze cerkiewne 2 sierpnia 1901 r. wyraziły wdzięczność członkom komitetu budowlanego, przekazując arcypasterskie błogosławieństwo z wydaniem *Pochvalnogo Lista* [37] Starostą cerkiewnym został inż. Aleksander Jefimow, a proboszczem mianowano 15.11.1901r.ks.Piotra Tyczynina , który miał też pełnić obowiązki nauczyciela-katechety w szkole kolejowej[38] Według *Spravočnoj kniżki Grodnenskoj eparchii za 1905 g.* w Starosielcach stała murowana cerkiew, św.św. Cyryla i Metodego, parafia liczyła 593 mężczyzn i 510 kobiet, *dwukłasnoje narodnoje uczyliszcze* 220 uczniów, proboszczem był Piotr Tyczynin absolwent Czernigowskiego Duchownego Seminarium, który święcenia otrzymał w 1893 r. Psalmista diakon Michał Wizerski ukończył kijowską szkołę monastersko-cerkiewną. Był psalmistą od 1896 r., a wyświęcony został na diakona 1902 r. Wynagrodzenie kler otrzymywał z *Kijevskogo Upravlenija Jużno-Zapadnych Żeleznych Dorog,* proboszcz 600 rubli, psalmista 300 rubli oraz dodatek mieszkaniowy 120 rubli proboszcz i psalmista 60 rubli[39]
Plebanię zbudowano w 1905 roku. Był to dom murowany o 12 pokojach, obok znajdowały się 4 budynki gospodarcze i studnia.
W 1904 r. cerkiew wzbogaciła się o ofiary rzeczowe: ikonę dwustronną św.św. Cyryla i Metodego i św. Włodzimierza za sumę 100 rubli, dwie chorągwie metalowe - 192 rubli, szaty kapłańskie i diakońskie, które ofiarował S.Wereka stróż stacji Starosielce. Natomiast maszyniści ufundowali ikonę św. męczenników Wileńskich, a P. Filatowa

---

[35] GEV 1903, nr 26, s. 281.

[36] P. M. N., *K Staroseleckomu torżestvu 15-go ijulja,* GEV 1901 nr 30 s. 236-238.

[37] GEV 1901, s. 249

[38] GEV 1901, s. 361.

[39] *Spavoćnaja kniżka Grodnenskoj eparchii na 1905 g.,* Grodno 1904, s. 72.

podarowała metalowy podświecznik[40] . W następnym roku majster Iwanow przekazał Ewangelię za 120 rubli, maszynista S. Topiłko ikonę św. Aleksego metropolity Moskwy wartości 52 rubli,zaś A. Pawlukowska pozłoconą łampadę za 16 rubli. Ofiarodawców władze diecezjalne wyróżniły arcypasterskim błogosławieństwem[41] W 1907 r. pracownicy kolei i członkowie bractwa cerkiewnego przekazali ofiary rzeczowe na sumę 890 rubli, co również zostało wyróżnione biskupim błogosławieństwem[42]

Zgodnie z *Klirovymi Vedomostjami* z 1910 r.parafia dysponowała 2575 sążniami kwadratowymi ziemi pod siedzibą i 2400 sążniami kwadratowymi pod cmentarzem . Razem 2 dziesięcinami 175 sążniami kwadratowymi.

I wojna światowa kompletnie zdezorganizowała życie parafialne. Parafianie masowo ewakuowali się w głąb Rosji. Exodus trwał kilka lat. W 1919 r. władze Kościoła katolickiego w ramach rewindykacji pozbawiły prawosławnych cerkwi św.św. Cyryla i Metodego w pobliżu dworca kolejowego w Starosielcach wraz z domem i budynkami parafialnymi. Parafia prawosławna czyniła starania o przywrócenie własności cerkwi, jednakże nie odniosło to żadnego skutku prawnego[43].

Autor monografii o Starosielcach tak zanotował: *W osadzie oprócz Rosjan zamieszkiwali Polacy, Niemcy i Żydzi. Mieszkańców osady pracujących na kolei wyznania katolickiego było niewielu, dlatego też część wschodnia i wieś Starosielce należały do parafii białostockiej Fary, a część zachodnia do parafii niewodnickiej. Stan taki trwał do czasu odzyskania niepodległości przez Polskę tj. do 1919 r. W zrujnowanym przez wycofujących się Niemców budynku kolejowym, w którym mieściła się kiedyś szkoła ogólna i cerkiew, ks .Paweł Grzybowski organizuje jedyną w mieście katolicką placówkę duszpasterską. W odnowionym, wyremontowanym pomieszczeniu powstaje kaplica katolicka*[44]. Komentarz jest zbędny, zgodnie z powiedzeniem "zwycięzca bierze wszystko". Tenże autor jakby na ironię kontynuuje: ... *Urząd Miasta kierując się zrozumieniem i potrzebami decyduje o przeniesieniu parafii prawosławnej do kaplicy . Zaśnięcia Najświętszej Bogurodzicy, a dotychczasową cerkiew św.św. Cyryla i Metodego przekazuje na kościół katolicki, którym kieruje ks. Paweł Grzybowski.* W pośmiertnym wspomnieniu o tym kapłanie katolickim czytamy: ... *Nikt zapewne z ówczesnych kapłanów Białostocczyzny nie wspierał tak często, tak obficie i tak bezinteresownie Żydów, jak właśnie ks. Grzybowski. A ile serca i pomocy finansowej okazywał prawosławnym! Była to więc także działalność ekumeniczna w*

---

[40] GEV 1904, s. 1130.

[41] GEV 1905, s. 674.

[42] GEV 1907, s. 255.

[43] Pozew zachował się do dzisiaj i znajduje się w archiwum Cerkiewnym w Choroszczy, kopia w Starosielcach.

[44] K. Obłocki, *Starosielce miasto kolejarzy 1872-1996 r.,* Białystok-Starosielce 1997, s. 237.

ewangelicznym rozumieniu[45] ,
Praktyka była całkiem inna. Cerkiew św. św. Cyryla i Metodego otrzymała nowe wezwanie . W spisie Kościołów i duchowieństwa archidiecezji białostockiej czytamy; Kościół pod wezwaniem imienia Maryi i św. Stanisława Biskupa Męczennika, przy ul. Szkolnej1 został zbudowany w latach 1901-1902 jako kaplica szkolna. Wlatach1919-1959 pełnił funkcję kościoła parafialnego[46] W 1959 r. w Starosielcach wybudowano nowy kościół rzymskokatolicki , obok niego stoi *kościół stary- dawniejszy.*

Cerkiew cmentarna w Starosielcach
Zaśnięcia Najświętszej Marii Panny

W archiwum parafii prawosławnej w Starosielcach znajduje się wypis z aktu notarialnego z 1903 r. dotyczący kupna gruntów przeznaczonych pod cmentarz i dom parafialny. Akt został sporządzony w obecności proboszcza parafii św.św. Cyryla i Metodego ks. Piotra Tyczynina i sprzedających: Jana Słonimskiego, Piotra Kononowicza i Stefana Dziakowskiego oraz mieszczan ze Starosielec. Działki zakupione nosiły nazwę *Krupnikowskaja lesnaja dacza s czastju Oleszkowskoj.* Akt notarialny dotyczy części cmentarza i posesji , która obecnie jest we władaniu kościoła rzymskokatolickiego. Na cmentarzu została wybudowana murowana kaplica oraz drewniana stróżówka. [Aneks nr 1].

Na cmentarzu z sum parafialnych oraz ofiar bractwa cerkiewnego w wysokości 546 rubli , a także składek parafian w kwocie 340 rubli i 43 kopiejek ,wybudowano kaplicę murowaną Zaśnięcia Najświętszej Marii Panny i dom drewniany dla stróża.
25 października1911 roku ordynariusz diecezji grodzieńsko-brzeskiej Michał przesłał ofiarodawcom i budowniczym cmentarnej kaplicy[47] błogosławieństwo.

Podczas I wojny światowej wierni zmuszeni zostali do *bieżeństwa* w głąb Rosji. Po odzyskaniu przez Polskę niepodległości w 1919 r. cerkiew św.św. Cyryla i Metodego im odebrano i zamieniono na Kościół rzymskokatolicki [48].
Zabrano również dom proboszcza wraz z budynkami parafialnymi. Parafianie zostali pozbawieni opieki duchowej. Wyznawcy prawosławia w latach 1919-1928 należeli do parafii w Białegostoku. W 1923 r. w Starosielcach mieszkało 217 osób wyznania prawosławnego. W 1928 r. staraniem proboszcza parafii prawosławnej w Choroszczy

---

45 K. Kułakowski, *Ks. Paweł Grzybowski (1874-1932),* "Białostocczyzna" 1991 nr 3 s. 29.

46 *Spis Kościołów i duchowieństwa archidiecezji białostockiej. Stan z dn. 31. 08. 1998. Wydział* Duszpasterski Kurii Metropolitalnej Białostockiej, Białystok 1998, s 124.

47 *GEV* 1911, nr 45, s. 346.

48 W 1919 r. zabrano prawosławnym cerkiew śś. Cyryla i Metodego erygując parafię rzymskokatolicką, której proboszczem został ks. Paweł Stanisław Grzybowski. (*Spis kościołów i duchowieństwa archidiecezji w Białymstoku,* Białystok 1973, s. 63-4; *Białostocczyzna* 1991 nr 3/23/ s. 29; 75. rocznica parafii w Starosielcach. *Gazeta w Białymstoku* 22.09.1994 nr 221/688/ s. 2.

ks. Wiaczesława Łopatinskiego oraz wiernych parafii Starosielce rozpoczęto rozbudowę kaplicy cmentarnej. [49]

Prace budowlane trwały bardzo krótko. Założenie kamienia węgielnego [50] dokonano w dzień święta Zaśnięcia Najświętszej Marii Panny (28.sierpnia.1928 r.), a w dzień Wprowadzenia Najświętszej Marii Panny do świątyni (4.listopada.1928 r.) cerkiew wyświęcono. Starosielce stały się filię parafii prawosławnej w Choroszczy , obsługiwaną przez proboszcza tejże parafii [51].

W *Klirovych Vedomostjach* za 1928 r. czytamy: *cerkiew pobudowano w 1928 r. ze środków ofiarowanych przez wiernych, murowana z cementowych cegieł, kryta blachą, bez dzwonnicy.* Cerkiew posiadała około dziesięciny gruntów pod cmentarzem, ogrodzonym kolczastym drutem, wykopano także studnię. [52]

Filia w Starosielcach Obejmowała 170 domów, w których mieszkało 220 mężczyzn ,i 252 kobiet łącznie 472 osób wyznania prawosławnego[53]
W okresie międzywojennym dwukrotnie czynione były próby zajęcia cerkwi przez

---

[49] W 1928 r. kaplicę cmentarną rozbudowano organiuząc filię parafii prawosławnej w Choroszczy. Dwukrotnie czynione były próby zajęcia i tej świątyni przez neunitów. (*Voskresne Ctenije*1930 s. 440; *Sytuacyjne sprawozdania Wojewody Białostockiego za m-c czerwiec 1930 r.* (W:) G. Sosna *Kościół Prawosławny na Białostocczyźnie, s. 25-26).*

[50] W Katalogu Zabytków Sztuki w Polsce czytamy: *Cerkiew parafialna pw. Zaśnięcia Matki Bożej. Według tradycji wzniesiona 1928 r. Zapewne na miejscu poprzedniej z 1901 r. murowana. Ikona Matki Boskiej z Dzieciątkiem typ Hodigitrii w/g Lazariewa być może koniec w. XVIII w sukience nowej, [52]import z obcej parafii, przewiezione z dawnej cerkwi w Knyszynie lub Grajewie*

[51]. Klirovyje Vedomosti Choroščanskoj cerkvi, Archiwum własne, rkps

[52] *Klirovyje Vedomosti Choroščanskoj cerkvi,* Archiwum własne, *rkps*

[53] Według zachowanej *Ispowednoj Vedomosti Starosielskoj cerkwi z* 1930 r. prawosławni mieszkańcy Starosielc posiadali takowe nazwiska; Anchiniuk, Anisiewicz, Bażanow, Bekker, Bielecki, Borowiec, Borowski, Burak, Chlebcewicz, Chmura, Chomczyk, Chwiesiak, Cyller, Denisiuk, Dorobaluk, Dowżyk, Fiedosiuk, Gilejko, Ggiturow, Gonczarow, Grygorczuk, Gusiew, Gutowiec, Guzik, Guzowski, Hrycewski, Hryniewiecki, Isaczenikow, Iwanow, Jarmołowicz, Jendrzejczuk, Iwaniuk, Kalinowski, Kondakowski, Kasjanowicz, Kiiryłow, Kobleński, Koladziński, Kochanowicz, Konakow, Koniuch, Kononowicz, Koptylin, Korczewoj, Kostiuczik, Kreter, Kroczacz, Kuczyński, Kulikowski, Kuryłowicz, Lenczewski, Leonczuk, Litwiniuk, Łazariew, Łojko, Łoziński, Łuszyński, Maciejewski, Masłowski, Matejczuk, Micko, Monastyruk, Morozow, Moskiewiczew, Multon, Naliwajko, Nikiforow, Ochrynimienia, Okrasiński, Oniśko, Pankiewicz, Parkiewicz, Pawluk, Pieckolc, Pieprz, Pińczuk, Pieniężek, Piotrowski, Polecki, Popko, Popławski, Poskrobko, Prokopowicz, Proszin, Prytycki, Pyliński, Reduta, Sacharczuk, Saprieńko Sawluk, Siemko, Siewkowicz, Sołomianko, Stepaniuk, Stocki, Studziński, Subbota, Swidzinowicz, Szabała, Szarko, Szlachetko, Szwec, Szydłowski, Taciuk, Tarasiewicz, topiłko, Troc, Tworek, Tyszik, Ttyszko, Ułasik, Wasilewski, Wasilko, Waskow, Wiendziewski, Wilemajtis, Zajkowski, Zalcman, Zalewski, Zdanowicz, Zdrodowski, Zukowski.
Archiwum cerkiewne w Choroszczy, teczka bez numeracji, rkps.

neounitów [54]. 8 czerwca 1930 r. , w dzień Świętej Trójcy, unicki ks. Gaponowicz ze swoimi zwolennikami ,wyłamując zamek w drzwiach, wtargnął do wnętrza cerkwi, gdzie została odprawiona św. liturgia. Prawosławni mieszkańcy Starosielec na wieść o zagarnięciu przez neounitów cerkwi stanęli w obronie swojej świątyni, prosząc ks. Gaponowicza ... *ujti i bol'še ne vozvraščatsja*[55]

Władze państwowe, Wydział Bezpieczeństwa Publicznego Urzędu Wojewódzkiego , również odnotowały to wydarzenie. Starosta powiatowy w miesięcznym sprawozdaniu sytuacyjnym z 1930 r donosił: *W Starosielcach dnia 8 ub. m. doszło do incydentu pomiędzy ludnością i unitami. Dnia tego przybył na zaproszenie mieszkańca Topiłki Aleksandra do Starosielec ks. unicki Gaponowicz w celu odprawienia nabożeństwa w kaplicy prawosławnej na miejscowym cmentarzu. W czasie odprawianego przez ks. Gaponowicza nabożeństwa prawosławni rzucali pod jego adresem uwagi, a następnie zażądali, by ks. Gaponowicz opuścił cerkiew, gdyż mają oni swego duchownego prawosławnego i nie pozwolą polonizować się przez unitów. Podczas nabożeństwa również prawosławni wyrwali znajdująca się w drzwiach cerkwi skoble, a następnie złożyli na posterunku P.P. zameldowanie, że ktoś z otoczenia ks. Gaponowicza dokonał włamania do cerkwi. W nabożeństwie brało około 300 osób, w tem ponad 50% prawosławnych*[56] Prawosławny biskup grodzieński udzielił duchownym oraz wiernym błogosławieństwa za obronę cerkwi przed neounitami [57] .Cerkiew w Starosielcach do 1935 r. pozostawała pod opieką kleru parafii w Choroszczy. Decyzją z dn. 3.10.1935 r. Konsystorz Grodzieński cerkiew w Starosielcach dołączył do parafii św. Mikołaja w Białymstoku[58]. W archiwum

---

[54] *Klirovyje Vedomosti Choroščanskoj cerkvi* za 1929 g., rkps

[55] Starosiel'cy. Nove podvigi uniatov. *Voskr. Ćt.* 1930 nr 28 s. 440; 1931 nr 32 s. 440

[56] Voskr. Čt. 1930, s. 440

[57] Wojewoda Białostocki nr B.B.I.-2036/30.T. Białystok, dn. 10 lipcaa 1930 r. Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne nr 7 za m-c czerwiec z 1930 r. G. Sosna, *Kościół prawosławny na Białostocczyźnie w ocenie władz II Rzeczypospolitej. Wybór dokumentów,* Ryboły 1991, s. 25-26.
Zachowany raport proboszcza prawosławnego ks. Włodzimierza Garustowicza do diecezjalnego biskupa w Grodnie, odbiega swoją treścią od urzędowego sprawozdania. [Orginał w języku rosyjskim, tłumaczenie na język polski.] duchowny prawosławny tak relacjonował;....Na pierwszy dzień św. Trójcy 8 czerwca o godz. 9 ks. Gaponowicz z jednym z mieszkańców Starosielc weszli do cerkwi (klucze znajdowały się u proboszcza)
I odprawił nabożeństwo. Po przybyciu do cerkwi stwierdziłem, że cerkiew została zamknięta na nowy zamek. O zajściu tym została powiadomiona komenda Policji, jednak ze strony policji żadnej reakcji nie było. Na drugi dzień proboszcz wraz z parafianami zgłosili się na posterunek przedstawiając dowody włamania. Na trzeci dzień od zajścia przybyła policja. Wynik śledztwa dla proboszcza jest nieznany. Proboszcz także powiadomił starostę białostockiego, lecz z jego strony nie było żadnej reakcji. W obronie cerkwi stanęli wierni prawosławni....Archiwum Cerkiewne w Choroszczy, rkps.

[58] Voskr. Ćt. 1930 nr 39.

cerkiewnym zachował się odpis protokołu z 1939 roku, dotyczący ponownego podziału między parafiami.

Po zbadaniu całokształtu sprawy Konsystorz w Grodnie podjął decyzję o *przyłączenie cerkwi w Starosielcach wraz z należącymi do niej wsiami: Krupniki, Porosły i Bacieczki do parafii prawosławnej w Choroszczy z zachowaniem stanowiska duszpasterza w Starosielcach.* [Aneks nr 2].

Wskutek działań wojennych (1939-1944) cerkiew mocno ucierpiała. Według *Klirowoj Vedomosti* za 1945 r. liczba parafian zamieszkałych w poszczególnych miejscowościach wynosiła; Starosielce 181 osób, Krupniki 108, Porosły 90, oś Bacieczki 6, razem 483 osoby. Po zakończeniu II wojny światowej sytuacja stopniowo zaczęła się normalizować, choć kilkadziesiąt rodzin zmuszono do wyjazdu do ZSRR. W 1953 roku parafia zakupiła dom drewniany w celu adaptacji na plebanię. W następnym roku cmentarz poszerzono od strony zachodniej[59] o 1748 m kw . Uszkodzona cerkiew wymagała kapitalnego remontu, o co ówczesny proboszcz ks. Aleksander Kudin Kirykowicz , monitował do władz powiatowych. Władze państwowe nie wyrażały zgody na przebudowę cerkwi. W 1961 r prowizorycznie prace pozwoliły zabezpieczyć budynek przed groźbą rozpadnięcia się [60] Po kilku latach pojawiły się nowe rysy na ścianach i niebezpieczeństwo zawalenia się budynku wzrastało. Prośby kierowane do władz państwowych nie przynosiły efektu.

Zgodnie z *Klirovoj Vedomostju* z 1961 r. parafia skupiała 407 wiernych mieszkających w 112 domach: w Starosielcach 60 domów i 201 osób, w. Krupniki - 30 i 58, w. Porosły - 10 i 60, kol. Bacieczki - 8 i 65 oraz os. Korytin 4 i 23.

W 1966 r. parafię objął nowy proboszcz , ks. Michał Chomczyk, który kontynuował starania o remont świątyni. Zaczął od naprawy budynku parafialnego oraz ogrodzenia posesji i cmentarza. W 1968 r. dzięki wysiłkom proboszcza doprowadzono wodę z wodociągu miejskiego[61]. Ks Chomczyk podjął też pracę z młodzieżą[62] .

W archiwum cerkiewnym zachował się *Wykaz pokontrolny z rejestru parafian, którzy zadeklarowali i wnieśli swój wkład finansowy* w latach 1966-1975. Sądząc po podpisie sporządził go opiekun cerkiewny Jerzy Dowżyk a zatwierdził ks. prob.

---

[59] P. Lopatko, Cerkovnoe torżestvo v Starosel'cach. *Cerkovnyj Vestnik* 1963 nr 7-8, s. 21-23, il..

[60] W latach 30. cerkiew była obsługiwana przez kler soboru św. Mikołaja w Białymstoku Po II wojnie światowej uporządkowano cmentarz grzebalny (1948), wzniesiono dom parafialny (1953), a w 1959 r. teren cmentarza powiększono o 1748 m^2 od strony zachodniej przez zakupienie gruntów na wieczną dzierżawę od Jana Zalcmana.

[61] W okresie PRL zdołano doprowadzić do należytego stanu cmentarz parafialny, otaczając go parkanem z białej cegły, doprowadzając wodę z wodociągu. Natomiast w latach 1972-1979 cerkiew całkowicie przebudowano, zaś posesje proboszcza zagospodarowano a plebanię rozbudowano.

[62] J. Dowżyk, Rożdestvenskaja jołka v Starosel'cach, *Cerkovnyj Vestnik* 1967 nr 4 s. 6-7, il.

Michał Chomczyk. Stanowi on ciekawy materiał ,świadczący o zaangażowaniu parafian w życie parafii. W wynika z niego, że ogólna liczba wyznawców , którzy świadczyli na rzecz parafii , wynosiła 388 osób. W *wykazie* wymieniano nazwisko i imię, liczbę osób zamieszkujących w domu , adres oraz wysokość wpłat na *ogrodzenie* [cmentarza], *wodę* [doprowadzenie], *budowę* [cerkwi] i *kler* [utrzymanie]. To dowodzi, że nie zważając na ówczesny stosunek do cerkwi i ludzi wierzących, parafianie złożyli pełną deklarację utrzymania parafii z jej wszystkimi problemami [63] .

W kronice cerkiewnej odnotowano nieustanne zabiegi o zezwolenie na przebudowę cerkwi. Między 31 października 1969 r. a 17 lipca 1972 r. proboszcz wraz z radą parafialną niezliczoną ilość razy odwiedził różne urzędy . Ostatecznie Wydział Budownictwa i Urbanistyki Urzędu Wojewódzkiego w Białymstoku (nr B.U.A.-III-601-D/202-61/72 z dn. 17.07.1972 r.) zatwierdził projekt przebudowy. Zgodnie z projektem Michała Bałasza stara świątynia miała pozostać w środku ,obudowana nową. , Pozostawiono jedynie zewnętrzną wschodnią ścianę z ikoną Matki Bożej.

27 sierpnia 1972 r. biskup białostocko-gdański Nikanor poświęcił kamień węgielny [64]. W *kronice cerkiewnej* czytamy: *Wyświęcenie Cerkwi przez JE arcybiskupa Białostockiego i Gdańskiego Nikanora odbyło się 25 maja 1979 r. Uroczystość nadzwyczajna i historyczna dla naszej parafii oczekiwana od szeregu lat, parafianie swojej parafii i obcych parafii nie żałowali wkładów finansowych i prac fizycznych na tak piękny cel, który nie poszedł na marne.* Witając biskupa starosta cerkiewny między innymi wypowiedział takowe słowa...*sooruženije novogo chrama jawlajetsja dawnejśej mećtoj mestnych prichožan.Teper' oni naćnajut osuśćestvlenie etoj bol'śoj zadaći i prosjat Boga, ćtoby pomog dowesti do konca eto svjatoje delo.*[65].. Władze cerkiewne wyróżniły orderem św. Marii Magdaleny III stopnia Nadzieję Dziakowską, Włodzimierza Łuszyńskiego, Aleksandra Zinczuka i opiekuna cerkiewnego Jerzego Dowżyka, a orderem II stopnia proboszcza Michała Chomczyka [66] Tego roku od strony zachodniej cerkwi ustanowiono krzyż-pomnik z czarnego marmuru, jako wyraz wdzięczność wobec ofiarodawców i budowniczych nowej cerkwi z napisem: *V blagodarnost' i pamjat' Vsem žertvovateljam i stroiteljam Sv.Uspenskoj Cerkvi v Starosel'cach. Belostok 1972-1979.*

W *Kronice Cerkiewnej* bardzo szczegółowo odnotowywano większość robót fachowych i ich wykonawców , podając datę wykonania, nazwisko i imię majstra, względnie nazwę zakładu. [67]

---

[63] *Archiwum Cerkiewne parafii prawosławnej w Starosielcach,* akta nieuporządkowane, *mnps.*

[65] N. Sidorskij, Zakladka cerkvi v Belostoke-Starosel'cach. *Cerkovnyj Vestnik* 1972 nr 9 s. 5-7, il.

[66] "Wiadomości PAKP" 1980, nr 1/4, s. 111-112.

[67] Warto przytoczyć zapis z Kroniki o przebiegu robót i ich wykonawcach [pisownia orginalna zachowana];..

Po świętach Uspienia, parafianie uszczęśliwieni początkującym symbolem budowy (położenie kamienia węgielnego przez JE bpa Nikanora dni 27 .08. 1972 r.) , *nie szczędzili sił i finansów, zaczęto wykopy pod fundamenty, zbrojenie ławy fundamentowej i zlewanie betonem do przyziemia.Zakupiono jedynie cement i żelazo zbrjeniowe, natomiast żwir zwieźli parafianie z oklicznych wsi, robocizna w czynie parafialnym nie odpłatnie.Roboty wspomiane trwały do miesiąca listopada1972 roku.Międzyczasie zakupiono wapno palone i wykopono dół i zlasowano.Po czym zakupiono cegłę rozbiórkową w ilości 6320 szt..,zwieziono i złożono na placu plebanii. Żwir na całą budowę oraz kamień polny i budowlany zwieźli parafianie nieodpłatnie ido szeregu innych materialów służyli transportem.Prace w czynie parafian od małego do starego świadczą*
Ponad 3000 dniówek co zostało sporządzone zestawienie w wydatkach.Natomiast zakup materiałów zgodnie wstępnego kosztorysu i poza kosztorysem ujawnione w księdze zestawienia ilości i usług.Należy nadmienić,że projektantem architektonicznym cerkwi był mgr inż. Arch Michał Bałasz z jednoczesnym upoważnieniem przez PHRN jako inspektor nadzoru, natomiast kierownikiem budowy i konstruktorem mgr inż. Wacław Pacuk
Wykonanie usług podczas budowy. W okresie od 8.05. 73 do 5.06.73 wykonanie fundamentów z kamienia łupanego i ciosanego z oblicowaniem.Wykonawca mistrz Tadeusz Jabłoński mieszkaniec Choroszczy a fugowanie spoin po postawieniu murów i położenia tynków Józef Matysiak. Roboty murarskie i betonowe
Całości ścian, dzwonnicy, wieńca od fundamentów do kopuły , wykonanie schodów głównych, bocznych z uprzednim łupaniem kamienia,oblicowanie , fugowanie spoin, grysikowanie ławy fundamentowej nad schodami głównymi. Wwykonanie kopuły zbrojone wg dokumentacji konstrukcyjnej,cynkowanie betonem na zewnątrz po uprzednim położeniu siatki „Rabitza", odeskowanie kopuły z ociepleniem watą mineralną przed pokryciem blaszanym, wykonanie szkieletów drewnianych kopuły gruszkowatych nad główną kopułą, dzwonnica i prezbiterium, deskowanie dachu nad dzwonnicą, pritworze, ołtarzy, ponamarku i ryznicy oraz stropów zbrojonych wykonał uprawiony do prowadzenia robót Józef Matysiak i Mikołaj Cchanko w czasie od 18.05 1973 do 24 06 1975.
Wykonanie tynków gładkich wewnątrz cerkwi , betonowanie kop€ły wewnątrz oraz tynków zewnętrznych przed obróbką blacharską . Wstawienie okien metalowych szt 38 w okresie od 29. 06.74 do 26. 10. 1974 z jednoczesnym wstawieniem drzwi zewnętrznych i wewnętrznych. Wykonawca ob. Jjózef Matysiak i Mikołaj
Chanko.Wykonanie 38 okien metalowych wg projektu mgr inż. Arch. Mmichała Bałasza. Wykonawca;Rzemieślnicza Spółdzielnia Zaopatrzenia i Z bytu białystok, ob. Jjakończuk i Alechno 13.0301973. Wykonanie krzyża głónego z blachy nierdzewnej przez Zakłady sprzętu Mleczarskiego Białystok. Zakłady przekazały krzyż i kule nieodpłatnie ze względu, że wykonawstwo było przez pracowników nielegalnie, rok1974 oraz ustawienie krzyża przez Jakończuka pon wykonaniu świetlika.
Wykonanie 3 drzwi dębowych z okuciem z futrynami, drzwi wzmocnione płaskownikami wewnątrz płycin.Projekt mgrinż. Bałasza. Wykonawca; Spółdzielnia Usługa w Wasilkowie. Wykonał mistrz Wincenty Krumowski rok 1975.Wykonanie świetlika na kopule wg projektu inż. Bałasza. Wykonawca;Rzemieślnicza
Spółdzielnia Usług Wielebranżowych białystok Zakład Ślusarski starosielce ob. Jakończuk Alfons rok 1974 z ustawieniem na konstrukcji kopuły. Robotę zakończono 30.07. 1974.Szklenie okien metalowych szt 38 oraz świetlika szkło fasonowe do okien i żeberek świetlika w kolorze żółtym wykonane przez Hutę Szkła w Białymstoku, szkła do okien w postaci krzyża. Szklenie wykonała wojewódzka spółdzielnia Pracy przemysłu Szklarskiego'' Uniwersal", r. 1975.

Roboty blacharskie; obróbka kopułek łuską z blachy miedzianej oraz pokrycie kopuły i dachu , rynien, daszku nad wejściem głównym. Wykonawca;spółdzielnia PracyUsług Wielebranżowych Białystok, roboty prowadził ob. Ryszard Burakowski rok 1974/1975.
Wykonanie 12 szt. Okien wg projektu inż. Bałasza na dzwonnicę z powierzonego materiału. Wykonawca parafianin ob. Włodzimierz Siemieniuk nieodpłatnie.
Elektryka;Wytyczenie orazoraz inwenteryzacja kabla elektrycznego, obiekt wysokiego napięcia Nr 2610
Okręgowe Przedsiębiorstwo Geodezyjnej Kartografii Zakład Terenowy rok 1976.Wykonanie instalacji elektrycznej,zasilającej, alarmującej, ogrzewczej i odgromowej. Wykonawca; Instalatorstwo elektryczne przez Spółdzielnię Rrzemieślniczą Wielebranżową Bbiałystok ob. Ryszard Burakowski rok 1976.
Robotyposadzkowo- betoniarskie. Wyrównanie stropów w nawie, pretworze, panamarkie oraz położenie tarakoty kolorowej nabytej za dewizy.Projekt posadzkiwzorem ustałił mgr inż. Bałasz . Wykonawca ob. Grygorczuk Mikołaj i Grygorczuk Włodzimierz. Roboty trwały od 26. 06 do 8-07.1976
Roboty stolarskie;Wykonanie Ikonostasu, ławek, 22 sztuk ram w postaci koła do obrazów ikonostasu, stopni pod soleją, daszku nad drzwiami głównymi,boazerii z drzewa twardego- dębina. wg projektumgr Grygorczuka jerzego.Wykonawca; mistrz Wincenty Krukowski i Grygorczuk Włodzimierz. Natomiast wbudowanie boazerii w ściany wykonali Grygorczuk Włodzimierz i Dowżyk Jerzy na zlecenie ob. Krukowskiego .Jednocześnie wykonanie balustrady przy saleji, 2 ram pełnych do obrazów w pristole i 2 szt.ram dużych do obrazów na cerkwi, montarz stopni,balustrady ob..Grygorczuk Włodzimierz i Dowżyk Jerzy. Okres wykonania wspomianychrobót trwał od 24.03.76 do 15.11. 78. Wykonanie; Witraży wg projektu wstępnego wykonanego
Przez inż. Michała Bałasza i ostatecznego przez mgr Halinę Cieślińską Brzeską , Kraków ul. Ks. Józefa 13.
Po wykonaniu projektu artystycznego zamówiono wykonanie 2 okien stalowych podwójnych pod wbudowanie szkła zbrojonego na zewnątrz i witraży wewnątrz. Wykonawca; Pracownia ślusarska Andrzej Wolnicki, Kraków rok 1979 m-c kwiecień.Po otrzymaniu ram metaloeych i wbudowanie w pristole i chórze.
Wykonawca witraży Zakład witrraży Mieczysław Paczko Kraków rok 1979 m-c czerwiec.
Wykonanie pomnika wdzięczności ofiarodawcom i budowniczym nowej cerkwi i zagospodarowanie placu na ten cel, wysadzenie młodych dębów i zasianie trawy z uprzednim nawożeniem czarnej ziemi. Grysikowanie schodów na chór i szlifowanie. Wykonawcy robót pomnika- obudowy i ustawienie krzyża marmurowego i grysikowanie schodów byli ob. Stanisław Witkowski i Wacław Mazur rok 1979. Natomiast tablicy pamiątkowej mosiężnej Zakład Grawerski Białystok.
Wykonanie obudowy w ryznicy, pristole i panamarku , anałojczyka, płaszczenicy wykonawca Zaklad Stolarski Bialystok ob. Cchiliński Leonard- wykonano 1979 r.
Wykonanie ogrodzenia posesji proboszcza z siatki w ramach i przymocowanie do 5 istniejących słupów betonowych oraz 1 brama wjazdowa i 4 bramki wejściowe. Wykonawca; Rzemieślnicza Spółdzielnia Remontowo Budowlana Białystok , wykonał roboty Warsztat Ślusarski Starosielce Władysław Alechno. Prace trwały od 23. 10. 79 do 24 04. 80.
Wykonanie Golgoty wg projektu mgr Józefa Łotowskiego. Wykonanie prac z drewna wykonał Zakład stolarski ob. Chiliński Leonard. Natomiast malowanie postaci i krzyża mgr Józef Łotowski. Wystrój szat aureoli z metali złoconych i podświetlenie wykonała Pracownia Rzeźbiarska w Białymstoku mgr Sokołowski Albin – rok wykonania 1981.

W1981 r. wizytując parafię biskup Sawa, ordynariusz diecezji białostocko gdańskiej , w księdze wizyt napisał ;*Chwała Bogu i moja wdzięczność ks. proboszczowi, radzie parafialnej, parafianom za wykonanie tak pięknego Przybytku Pańskiego. Jestem pod wielkim urokiem Domu Bożego. W świątyni widać porządek, zadbanie i troskę o błagolepije Chrama Bożija. Niech Bóg błogosławi ks, M. Chomczykowi i Jego owczarni*

W 1982 r. dokonano konserwacji fresku ikony Matki Bożej wśród Aniołów na zewnętrznej ścianie części ołtarzowej cerkwi. Fresk był pisany i konserwowany przez artystę , malarza Wiktora Gutkiewicza z Białegostoku. W tym samym roku otrzymano zgodę na rozbudowę domu parafialnego z salą katechetyczną. Plebania została zmodernizowana, wzbogaciła się w centralne ogrzewanie, a salę katechetyczną wyposażono we wszystko co niezbędne do nauki religii. Uroczystego poświęcenia domu parafialnego dokonał 28 sierpnia 1985 r. ordynariusz białostocko-gdański bp Sawa, wyrażając uznanie pracowitemu proboszczowi ks. Michałowi Chomczykowi. 3 września 1985 r. nowym proboszczem parafii został ks. prot. Andrzej Bierezowiec, który tę funkcję pełnił przez cztery lata.

. Parafia Starosielce zasięgiem obejmowała nowe dzielnice rozwijającego się szybko Białegostoku. Pojawiła się potrzeba budowy w dzielnicy Słoneczny Stok nowej cerkwi. Po półtorarocznych staraniach 29 lutego 1988 r. otrzymano pozwolenie na lokalizację nowej świątyni przy ulicy Sikorskiego.

Dekretem ordynariusza białostocko-gdańskiego Sawy z dnia 14 lutego 1989 r. erygowano nową parafię *Zmartwychwstania Pańskiego*, która symbolicznie stała się kontynuatorką cerkwi zburzonej w okresie międzywojennym. Proboszczem mianowano ks. prot. Włodzimierza Cybulińskiego. Dokonano również podziału parafii i ustalono granice między parafią *Zaśnięcia Najświętszej Marii Panny w Starosielcach* i parafią. *Zmartwychwstania Pańskiego na Słonecznym Stoku.* Do parafii w Starosielcach należą wsie: Klepacze, Krupniki i Porosły oraz ulice w mieście: św. A. Boboli (d. Olejniczaka), Czeska, Elewatorska, Estońska, Fińska, Francuska, Grecka, ks. Grzybowskiego, Irlandzka, Klonowa, Korycińska, Krzywa, Letnia, Lawendowa (d. F. Kona), Litewska (d. Stalingradzka), Łotewska, Meksykańska (d. M. Buczka), Mongolska, Al. Niepodległości,, Niewodnicka, Nowosielska, Pajkerta, Pazińskiego, Pietrowa, Polowa, ks. J. Popiełuszki M. Reja, Rumuńska, Rutkowskiego, Płk. A. Rybnika (d. P. Findera), Skandynawska, Storczykowa (d. R. Kraśki) Szkolna, Węgierska, Wiedeńska ,Wietnamska, Wrocławska, Ubocze, Zwycięstwa (do ul. Bacieczki).

W grudniu 1989 r. proboszczem parafii Starosielce mianowany został ks. prot. Jan Troc. Zmiany w Polsce, korzystnie zaowocowały i w życiu parafialnym. Odradzało się życie religijne. Katechizacja młodzieży nie ograniczała się wyłącznie do sali parafialnej, lecz wkroczyła do szkół w obrębie parafii. W parafii powstał chór młodzieżowy, młodzież przybliżyła się do cerkwi[68]. Parafialne Bractwo Młodzieży Prawosławnej działa od 1990 roku . Organizuje pielgrzymki do Zabłudowa ,Supraśla, na Świętą Górę Grabarka . Co roku Bractwo pomaga przy organizacji choinek dla najmłodszych ,dba o porządek wokół cerkwi .W 2000 r. rozpoczęło wydawanie pisma

[68] R. Danilczuk, Choinka w Starosielcach, *List Informacyjny* 1999 nr 1/35/ s. 8-9, il.

Theotokos- co po grecku znaczy Bogarodzica . Opiekunem Bractwa byli kolejno ks. Jan Troc ,ks. diakon Andrzej Misiejuk ,ks diakon Jarosław Pagór , ks. Włodzimierz Misijuk.

Nowy proboszcz szybko przystąpił do zagospodarowania posesji. Skromne budyneczki gospodarcze zastąpiłem nowymi , odpowiadającymi wymogom współczesności. Zmodernizował całkowicie dom parafialny. [69] Dotychczasowe skromne ogrodzenie z siatki zamienił na żelazne, wmontowane w trwałe słupki z cegły. Dokonał zamiany gruntów z sąsiadem celem ulepszenia parafialnej posesji[70] Zadbał o wygląd cerkwi i jej wyposażenie. Wzmocnił otwory okienne. Dokonał pozłocenia ikonostasu. Zadbał o przyzwoitą nawierzchnię wokół cerkwi, zamieniając cementową na kostkę.

Wewnętrzne wyposażenie cerkwi

W Cerkwi znajduje się trzy kondygnacyjny ikonostas, wykonany według projektu Jerzego Grygorczuka. W kronice zanotowano: *wykonanie ikonostasu, ramek 22 sztuk w tym ram w postaci koła (medalionu) do obrazów w ikonostasie, stopnie przed soleją, daszki nad drzwiami głównymi, boazerii z drzewa twardego (dębina) ... Wykonawcą był Wincenty Krukowski.* Posadzka zrobiona jest z kolorowej terrakoty według projektu Michała Bałasza. W cerkwi polichromię zaprojektował i wykonał artysta malarz Józef Łotowski.

Dzięki ofiarności parafian zebrano kolorowe metale, mosiądz i brąz, które posłużyły do wykonania panikadziła, krzyże do chorągwi, łamad, podświeczników , wyremontowano siedmioświecznik i trójświecznik. Prace trwały od października 1978 do kwietnia 1980 r. W oknach znalazły się witraże wykonane w Zakładzie Witraży w Krakowie według wstępnego projektu Michała Bałasza, ostateczny artystyczny projekt sporządziła Halina Cieślinska-Brzeska. Szkła do okien w kolorze złotym formie krzyża dostarczyła Huta Szkła w Białymstoku. Golgotę zaprojektował i wykonał Józef Łotowski. W cerkwi znajdują się trzy ikony pochodzące z cerkwi św św Cyryla i Metodego: Ostatnia Wieczerza, Bogoczełowieka, Bogorodzicy . Cerkiew stale jest wzbogacana w nowe przedmioty kultu religijnego, oraz wyposażenie. W 2001 r dzięki ofiarom parafian za 1050 dolarów zakupiono dwie nowe płaszczenice wykonane w Paczajowie , Jezusa Chrystusa i Najświętszej Marii Panny ,oraz ikonę płaszczenicę za 180 dolarów.

Pozłacane naczynie na wodę święconą ofiarowała rodzina Maksymiuków. Parafianie dbają o wystrój swojej cerkwi , za co należą się im słowa wielkiego uznania. Bogato została wyposażona *riznica.* Zamontowano urządzenia nagłaśniające oraz systemy

---

[69] W Kronice parafialnej ordynariusz diecezji arcybiskup Sawa pozostawił wpis;*wyrażam uznanie ks proboszczowi Janowi Trocowi z tytułu Jego incjatyw gospodarczych- rozbudowę plebanii , założenie telefonu i gazu w domu parafialnym co przyczyni się do b. Efektywnej i reprezantacyjnej pracy cerkiewno- społecznej.*
Kronika , s. 7, rkps.

[70] Zgodnie z Księgą Wieczystą powierzchnia gruntów parafialnych wynosi pod cmentarzem 12.426 m^2 a siedziby proboszcza 2.983 m^2, razem 1 ha 5.209 m^2.

zabezpieczająco-alarmujące. Większość utensylii w lutym 2001 r. została oznakowana metodą tajnopisu. [Aneks 6].

Ostatnie dziesięć lat

Rok 1991. To rok porządkowania posesji- wyburzenie starych budynków , budowa nowych , m. in. dwuboksowego garażu. 28 sierpnia nabożeństwo celebrował arcybiskup Sawa w asyście duchownych, m.in. ks .ks.Aleksego Nesterowicza , Warnawy Sańczyka , Aleksandra Makala , Michała Chomczyka , Grzegorza Sosny , Jerzego Mackiewicza Klaudiusza Paszkowskiego , Antoniego Tatiewskiego i Antoniego Gutowskiego.

Rok 1992. Założenie telefonu i rozbudowa plebanii .

Rok 1993. 26 lutego – posiedzenie Zarządu Bractwa.

Archimadryta Miron odprawił akafist Zaśnięcia Bogarodzicy w asyście ks.ks.Mikołaja Ostapczuka i proboszcza parafii ks. Jana Troca .Po nabożeństwie odbyło się spotkanie z arcybiskupem Sawą . 28 sierpnia , w dniu święta parafialnego , abp Sawa wyświęcił na lektora Andrzeja Niemirowicza.

Rok 1994. W czerwcu rozpoczęto odnowę polichromii. Pracy podjął się Mikołaj Mielnikow . Polichromię wyświęcił w dniu święta parafialnego abp Sawa. Obecni byli m.in. ks.ks. Serafim Żeleźniakowicz , Michał Chomczyk, Włodzimierz Cybuliński ,Antoni Gutowski , Andrzej Bołbot , Sławomir Jakimiuk .

Rok 1996. 20 września dokonano zamiany działki . Na 25 –lecie duszpasterskiej pracy proboszcz ks. Jan Troc został wyróżniony orderem św. równej apostołom Marii Magdaleny II stopnia.

Rok 1997. W październiku odbyło się zebranie delegatów Prawosławnej Organizacji Sportowej Diecezji Białostocko – Gdańskiej , podczas którego na prezesa wybrano ks. Jana Troca.

Rok 1998 W wigilię święta parafialnego, 27 sierpnia parafię odwiedził biskup hajnowski Miron w asyście ks. ks. Michała Chomczyka , Włodzimierza Cybulińskiego , Mikołaja Ostapczuka , Mikołaja Borowika.

28 sierpnia uroczyste nabożeństwo odprawił biskup Jakub , obecny ordynariusz diecezji . We wrześniu przybył do parafii diakon , ks. Andrzej Misiejuk .

Rok1999 15 lutego do parafii przybył ks Jarosław Pagór, 30 grudnia 2000 r ks. Jarosław został mianowany wikariuszem parafii. Porządkowanie posesji , stawianie ogrodzenia , remont plebanii.

Zapoczątkowano odprawianie nabożeństwa *Czyn pohrebienia Bożijej Matieri , na drugi dzień po święcie Zaśnięcia Bogarodzicy o godzinie 17 .*

Lata 200 i 2001 to okres prac porządkowych , związanych z jubileuszem parafii.

11 marca 2001 r. wikariuszem parafii został ks Włodzimierz Misijuk.

Podczas zbierania dokumentów do monografii parafii odnaleziono testament matuszki Walentyny Pasternackiej. W testamencie , sporządzonym 15 lipca 1975 r., matuszka przekazała na rzecz parafii działkę o powierzchni 1800 m² .Postanowieniem sadu z 2002 roku działka stała się własnością parafii.

Kler parafialny.

Duchowieństwo:

Pierwszym proboszczem cerkwi św.św. Cyryla i Metodego od 15 listopada 1901 r. do 30 stycznia 1913 r. był **ks. Piotr Tyczynin**. Przybył on z parafii Ciecierówka, gdzie jednocześnie pełnił funkcję dziekana Wielkiej Brzostowicy [72]. W 1908 r. wybrany został zastępcą dziekana okręgu Białostockiego [73] . Po nim nominację 28 lutego tegoż roku, otrzymał **ks.Włodzimierz Drużyłowski** który pełnił posługę do10 listopada 1915r.

W latach od 1915 po 1918 rok ludność prawosławną była ewakuowano w głąb Rosji. W 1919 r. cerkiew zabrano prawosławnym .W Starosielcach utworzono parafię rzymskokatolicką ,która korzystała z tej świątyni. Ludność prawosławną dołączono do parafii św. Mikołaja w Białymstoku. W 1928 roku kaplicę znajdującą się na cmentarzu w Starosielcach rozbudowano, a opiekę duszpasterską nad wiernymi ze Starosielc przejęli proboszcz parafii w Choroszczy **ks. Wiaczesław Łopatiński** (1928-1931), **ks. Włodzimierz Garustowicz** (1931). Do 4.07.1932 obowiązki duszpasterskie pełnił **ks. Leonidas Naumow.** Od 12 października 1932 do 1935 roku. cerkiew w Starosielcach obsługiwał **ks. Wiaczesław Rafalski**, a w latach 1936-1939 **ks. Witaliusz Borowski.** W 1939r odnotowano również obecność ks. hieromnicha **Andronika** /Matwiejewa/.

W latach 1939-1944 proboszczem był **ks. Mikołaj Batalin**. W okresie 16.07.1944-27.12.1945 **ks. Mikołaj Pasternacki.** Od 12 lipca 1946 do 7 lutego 1949 obowiązki proboszcza pełnił **ks. Michał Kalin,**od 19.03.1949-5.04.1949 **ks. Eliasz Fomikowski** ,a od 5.04.1949 do11.01.1954 **ks. Stefan Sorokosz** który zamieszkał w nowym domie parafialnym. 8 kwietnia 1954 r. probostwo objął **ks. Aleksander Kudin-Kirykowicz**, który powiększył powierzchnię cmentarza grzebalnego i przeprowadził kapitalny remont cerkwi. 12 maja 1966 r. przeniesiono w stan spoczynku [74] .

Na wakujące miejsce 12 maja 1966 r mianowany został **ks. Michał Chomczyk** absolwent Chrześcijańskiej Akademii Teologicznej. Podczas swojej kadencji zdążył zbudować nową cerkiew, która istnieje po dziś dzień , zagospodarować posesję parafialną, otoczyć parkanem z białej cegły cmentarz oraz rozbudować plebanię wraz z salą katechetyczną. Parafia otrzymała wikariusza. Był nim od 18.03.1985-1.09.1986. **ks. prot. Józef Łysynkiewicz,** między 30.08.1987 a1.09.1988 k**s. prot. Jerzy Osipowicz** , od (20.09.1988-14.02.1989)[75] . **ks. prot. Włodzimierz Cybuliński.**

---

72 GEV 1901, s. 361.

73 GEV 1908, s. 315.

74 Zmarł 5.07.1966 r. Nekr. Protojerej Aleksandr Kudin Kirković, *Cerkovnyj Vestnik* 1996 nr 11 s. 21-22, foto

75 Ks. Włodzimierz Cybuliński przybył z parafii Czyże diecezji warszawsko-bielskiej, mianowany wikariuszem parafii Starosielce z zadaniem przygotowania się objęcia funkcji administratora i proboszcza nowoutworzonej parafii na osiedlu Słonecznym Stoku w Białymstoku. *Kronika Cerkiewna,* rkps, k. 4-5

W latach1985-1989 obowiązki proboszcza pełnił **ks. Andrzej Berezowiec**. Za jego kadencji nastąpił podział parafii. W lutym 1989 r. erygowano parafię *Zmartwychwstania Pańskiego* na Słonecznym Stoku, która objęła część parafii Starosielce oraz parafii Świętego Ducha na Antoniuku.

Kolejnym proboszczem starosielskiej parafii został mianowany 15.12.1989 r., **ks. Jan Troc**. W związku z rozwojem parafii, poszerzono skład kleru .We wrześniu 1998 r. mianowano diakona **ks. Andrzeja Misiejuka,** a 15 lutego 1999 r. **Jarosława Pagóra**, który 30 grudnia 2000 r. został wyświęcony na kapłana i mianowany wikariuszem parafii. 11 marca 2001 r. jego miejsce zajął **ks. Włodzimierz Misijuk.**

Psalmiści: Michał Wizierski [20.12.1901 - 4.02.1902] diakon - 1.07.1910; Sergiusz Skorkowski (23.07.1910 - 1915); Paweł Troc [1939]; Luba Batalin [1942]; Paweł Troc [1944]; Angelina Zalcman (9.09.1946 - 1.03.1948); Michał Miłkowski (1.03.1948); Mikołaj Grygorczuk (03.1950-; ponownie 1961-1962; ponownie (-11.01.1985 zmarł 30.08.1986 r. poch. na cmentarzu w Starosielcach); Marek Arciszewski.[1986]; Aleksander Łysynkiewicz[1986], Chilimoniuk Joanna-Iwona[1993-1998], Romańczuk Mariusz [1998-2001] ,Krzysztof Stepaniuk 2001 r.

Opiekunowie cerkwi (starostowie): Jefimow Aleksander (15.08.1901 - 1905); Szczekin Piotr (31.03.1909- 15.07.1912); Pyszko Stefan (15.12.1929); Iwanow Aleksander (10.07.1930); Borowski Piotr (29.11.1932); Chomczyk Antoni (1948); Gutowiec Aleksy (1953); Dziakowski Stefan (12.07.1957); Moroz Leoncjusz (1960-1962); Dowżyk Jerzy (6.03.1962 -1987); Jerzy Romaniuk (20.03.1987-1989); Stefan Kozłowski od (1990)

Dane statystyczne
o *chrztach, ślubach i zgonach*
w parafii Białystok -Starosielce

Rok	Chrzest	Ślub	Zgon	Rok	Chrzest	Ślub	Zgon
1902	63	5	15	1964	7	3	8
1903	71	8	22	1965	8	-	10
1904	81	11	32	1966	5	2	10
1905	92	13	35	1967	8	-	9
1906	99	18	38	1968	5	1	3
1907	100	13	23	1969	7	5	5
1908	103	10	48	1970	4	-	11
1909	100	12	36	1971	6	3	9
1910	85	9	41	1972	6	2	11
1911	100	7	41	1973	10	3	11

1912	88	9	32	1974	8	4	11
1913	83	8	26	1975	6	1	6
1914	81	10	45	1976	6	3	13
1915*	54	7	37	1977	7	3	10
				1978	15	6	10
1940	11	-	5	1979	10	5	6
1941	40	9	15	1980	16	4	4
				1981	14	4	16
1944	6	1	20	1982	26	5	16
1945	8	3	22	1983	33	3	12
1946	7	1	2	1984	44	5	13
1947	7	3	10	1985	61	4	17
1948	10	4	4	1986	46	9	12
1949	11	5	2	1987	54	8	17
1950	16	6	6	1988**	53	4	19
1951	9	1	12	1989	39	4	18
1952	11	3	10	1990	11	1	13
1953	8	6	6	1991	16	2	7
1954	12	1	12	1992	16	3	7
1955	9	2	8	1993	13	1	8
1956	14	4	5	1994	14	-	7
1957	6	1	9	1995	8	4	14
1958	10	2	15	1996	16	5	13
1959	4	4	9	1997	13	3	12
1960	9	2	12	1998	12	-	13
1962	5	1	6	1999	25	3	16
1963	5	-	8	2000	16	2	7

* do m-ca lipca

** erygowanie parafii Białystok-Słoneczny Stok

Zakończenie

W okolicach Białegostoku i w Starosielcach ludność ruska zamieszkiwała od wielu stuleci. Okolica była pokryta siecią parafii prawosławnych ze znamienitą Ławrą Supraską na czele. Unia brzeska zmieniła stosunki wyznaniowe, właściciele dóbr białostockich konsekwentnie podporządkowywali poddanych zwierzchnictwu Rzymu. Następowało nawracanie na katolicyzm, a zatem i nieunikniona polonizacja ludności. W Starym Siole pozostało tylko kilka osób wyznania greckokatolickiego (unickiego), nie lepiej przedstawiała się sytuacja w pozostałych miejscowościach.

Po przyłączeniu do prawosławia ludność powracała do wiary przodków, a wierni ze Starosielec zostali przyłączeni do cerkwi w Białymstoku. W XIX wieku nastąpił rozwój Białegostoku i okolicy. Towarzyszył temu napływ ludności wyznania prawosławnego z bliższych i dalszych terenów. Nazwiska na

pomnikach na miejscowym cmentarzu świadczą, że większość ludności przybyłej do Starosielc pochodziła z niezbyt odległych terenów nad Niemnem , , Narwią i Bugiem. To było powodem budowy cerkwi w Starosielcach i zorganizowania parafii. Po I wojnie światowej sytuacja Kościoła prawosławnego zmieniła się diametralnie . Cerkiew św.św. Cyryla i Metodego w Starosielcach zamieniono na kościół , prawosławnym odebrano wszystkie budynki parafialne. Wyznawcy prawosławia w tych nieprzychylnych czasach wznieśli niewielką świątynię na cmentarzu . Byli nękani przez neounitów. Druga wojna światowa zdezorganizowała życie parafialne. Sama cerkiew była w coraz to gorszym stanie. Stan budynków mieszkalnych i gospodarczych także budził obawy. W latach 60. rozpoczęto starania o budowę cerkwi, które uwieńczone zostały w 1972 roku otrzymaniem przyzwolenia władz. 25 maja dokonano wyświęcenia nowej świątyni. Zadbano również i o budynki parafialne.

Rok 2001 był dla parafii rokiem jubileuszowym, bowiem cerkiew uroczyście świętowała100-lecie parafii prawosławnej w Starosielcach. Główne uroczystości odbyły się w dniu święta parafialnego Zaśnięcia Najświętszej Marii Panny. Z tej okazji została poświęcona tablica , umieszczona wewnątrz świątyni, Tablicę ufundowało małżeństwo Wasilij i Warwara Sapieżyńscy. Nabożeństwo celebrował ordynariusz diecezji białostocko- gdańskiej bp Jakub wraz z przybyłymi duchowymi , przy licznym udziale wiernych. Z okazji 100-lecia parafii za prace na jej rzecz starosta cerkiewny Stefan Kozłowski został wyróżniony orderem Św Marii Magdaleny III stopnia, a Bogdan Radziszewski, Jan Bogacewicz, Jan Żyluk, Jerzy Siemieniuk, Józef Abramowicz i Nina Rybińska Listami Pochwalnymi. Wyróżnieni przyjęli nagrody z rąk biskupa Jakuba jako wyraz uznania dla całej społeczności parafialnej.

Aneks nr 1.

Tłumaczenie z języka rosyjskiego.
Dla umów, obłożonych większym podatkiem, na sumę nie wyższą niż 200 rubli, a także dla umów, obciążonych niższym podatkiem, na sumę nie wyższą niż 2000 rubli. Odnotowano w rejestrze umów kupna-sprzedaży pod nr 1505 cz. VII.
(W prawym górnym rogu duża okrągła pieczęć pisma urzędowego z zapisaną sumą osiemdziesięciu kopiejek z dwugłowym orłem w koronie).
Wypis z księgi kupna-sprzedaży Grodzieńskiego Notarialnego archiwum powiatu Białostockiego za tysiąc dziewięćset trzeci rok. Stronica setna, nr czteredziesty drugi.-----"Tysiąc dziewięćset trzeciego roku dnia osiemnastego stycznia stawili się u Michałą Aleksandrowicza Popowskiego, białostockiego notariusza, w jego kancelarii na ulicy Bazarnoj w domu pod numerem drugim, osobiście znani mu i do zawierania umów prawną zdolność mający włościanie: Iwan Wikientjew Słominski, Iwan Martynow i Iwan Iwanow Turowscy, Piotr Iwanowicz Kononowicz i Stefan Andriejew Dziakowski oraz posiadające pełnomocnictwo Grodzieńskiego Duchownego Konsystorium z dziewiątego grudnia tysiąc dziewięćset drugiego roku Nr dziewięć tysięcy pięćset

dziesiąty, Duchowieństwo cerkwi w Starosielcach powiatu Białostockiego w osobie proboszcza ojca Piotra Konstantynowicza Tyczynina, diakona Michała Fiodorowicza Wizierskiego i cerkiewnego starosty Aleksandra Aleksandrowicza Jefimowa, miieszkający na stacji Starosielce Kolei Południowo-Zachodnich, a towarzystwie znanych mu świadków mieszczan: Abrama Jankielewicza Lwa, Lejby Judkowicza Mazura i Joela Calalewicza Kurrianskiego, zamieszkałych w mieście Białymstoku, z oświadczeniem, że oni, Słominski, Turowscy, Kononowicz, Dziakowski i Duchowieństwo chcą zawrzeć umowę kupna-sprzedaży, następującej treści: włościanie Iwan Wikientjew Słominski, Iwan Martynow i Iwan Iwanow Turowscy, Piotr Iwanowicz Kononowicz i Stefan Andriejew Dziakowski z calego własnego, im przynależnego nieruchomego majątku, położonego w Guberni Grodzieńskiej, powiecie Białostockim, nazywanego "krupnikowską leśną daczą" z częścią Oleszkowską i przypadłą im w drodze kupna zgodnie z dwiema umowami kupna-sprzedaży, zatwierdzonymi przez Starszego Notariusza Grodzieńskiego Sądu Okręgowego - jedna z dwunastego września tysiąc osiemset dziewięćdziesiątego roku, zapisana w księdze kupna-sprzedaży pod numerem dwudziestym piątym, a druga - piątego września tysiąc dziewięćset pierwszego roku widniejąca w księdze umów kupna-sprzedaży pod numerem sześćdziesiątym siódmym, sprzedali Duchowieństwu cerkwi w Starosielcach powiatu Białostockiego, Guberni Grodzieńskiej dwie działki pustej ziemi, z których pierwsza, miarą w dwa tysiące czterysta sążni kwadratowych przeznaczona jest pod cmentarz, a druga, miarą w dwa tysiące pięćset siedemdziesiąt pięć sążni kwadratowych, z przeznaczeniem pod dom parafialny. Działki owe graniczą: pierwsza z jednej strony z posiadłością włościan wsi Klepacze, z drugiej - wsi Olesznikowo, z trzeciej i czwartej - z ziemią pozostałą przy sprzedających oraz druga - z jednej strony z pozostałymi posiadłościami sprzedających, a z drugiej, trzeciej i czwartej strony z ziemiami włościan wsi Olesznikowo i wsi Krupniki, jak oznajmiły o tym strony. Oznaczone działki ziemi Duchowieństwo nabywa za Najwyższą zgodą, przyznaną trzynastego dnia września tysiąc dziewięćset drugiego
roku, co widać z kopii rozporządzenia Świętego Rządzącego Synodu podpisanego przez Jego Świątobliwość Joachima biskupa Grodzieńskiego i Brzeskiego. A wzięli oni, Słominski, Turowscy, Dziakowski i Kononowicz za owe sprzedane działki sto dwadzieścia rubli, z której to sumy wszystkie koszta związane z zawarciem i zatwierdzeniem owej umowy ponosi Duchowieństwo. Przy tym sprzedawane działki nie zostały wcześniej sprzedane nikomu innemu, nie są oddane pod zastaw, własność ich nie jest sporna, nie są oddane w dzierżawę i sprzedaż ich nie jest zakazana; jeśli jednak ktokolwiek z jakiegokolwiek powodu zacznie występować przeciwko tej umowie, sprzedający muszą pokryć dla Duchowieństwa możliwe straty spowodowane przez ingerencję osób występujących przeciwko umowie jak przewidziane jest prawem. Art. 205 t. V Umowy o opłatach został stronom przedstawiony. Do zawarcia niniejszej umowy zostały przedstawione wyżej wspomniane dokumenty w oryginałach. - Umowa ta sporządzana została przez białostockiego Notariusza popowskiego, zatwierdzona przez Starszego Notariusza siódmego sierpnia tysiąc dziewięćset trzeciego roku; przy czym ściągnięto opłaty: aktowych trzy ruble, a za

umowę kupna-sprzedaży cztery ruble osiemdziesiąt kopiejek, za publikację trzy ruble, za nałożenie i zdjęcie zakazu trzy ruble i kancelaryjnych wydatków sześćdziesiąt kopiejek, które to opłaty zostały wniesione do Guberialnego Grodzieńskiego Urzędu Skarbowego z dowodem wpłaty z 7 sierpnia 1903 roku Nr 16629 i ustalono, co następuje: główny wypis należy wydać na papierze stemplowym, ceną w osiemdziesiąt kopiejek Duchowieństwu cerkwi w Starosielcach - I.d. Starszego Notariusza I. Dembicki.
Wypis ten co do słowa zgodny jest z umową, zapisaną w księdze kupna-sprzedaży, zapisany w rejestrze wypisów i kopii za 1903 rok po numerem 1137, odnotowany w rejestrze działu kupna-sprzedaży powiatu Białostockiego w części III pod numerem 7505 w rozdziale II i wydany został Duchowieństwu cerkwi w Starosielcach 8 dnia sierpnia 1903 roku.
I.d. Starszego Notariusza (Podpis nieczytelny)
(Pod tekstem po lewej stronie znajduje się pieczęć okrągła Guberialnego Archiwum)
(Poniższy tekst w oryginale zapisany jest w języku rosyjskim)
Zaświadczono odpis 10.VI.1922 r.
Repertor Nr 2605
(Pod tekstem z lewej strony nieczytelna okrągła pieczęć)
Z dokumentu tego poświadczono w Kancelarii Notariusza Józefa Kurmanowicza w Białymstoku odpis - dn. 11.VIII.1930 r. Rep. A. Nr 2491 Notariusz (Podpis nieczytelny).
Tłumacz przysięgły języka rosyjskiego Joanna Byszczuk. Białystok 2001-07-20.
Pieczęć okrągła (Tłumacz przysięgły języka rosyjskiego w Białymstoku mgr Joanna Byszczuk). Podpis nieczytelny.

Aneks nr 2.

Odpis. "Zatwierdzam, lecz uprzedzić, że to jest do ostatecznego ustalenia nowych parafii. Biskup Sawa 30.VI.1939 r. Nr 2124". Protokół Grodzieńskiego Koonsystorza Dicezjalnego. Grodno dnia 26 marca 1939 r. Konsystorz Grodzieński rozpatrywał zgodnie z poleceniem Jego Ekscelencji Najprzwielebniejszego Sawy ks. Biskupa Grodzieńskiego i Nowogróozkiego podanie przedstawicieli parafian parafii w Choroszczy pow. białostockiego z dniaa 2 marca 1939 roku skierowane do Jego Eminencji Najbłogosłowniejszego Dionizego ks. Metropolity Polskiego Kościoła Prawosławnego. Parafianie Choroszczańskiej cerkwi w trosce o zachowanie w przyszłości ich parafii jako etatowej zwracają się z prośbą o przyłączenie kilku wsi, a mianowicie wieś Krupniki, wieś Porosłów i wieś Bacieczki do parafii prawosławnej w

Choroszczy. Informacja I: Powyższe wsie: Krupniki, Porosłów i Bacieczki stanowią filię nieetatową w Starosielcach postanowieniem Grodzieńskiego Konsystorza z dnia 2. X.1935 r. zatwierdzonym przez Jego Ekscelencję z dnia 3.X.1935 r. Nr 9918 zostały przyłączone do parafii prawosławnej św. Mikołaja w Białymstoku. Informacja II: Parafia prawosławna w Choroszczy pow. białostockiego posiada tylko około 700 dusz parafian i przez to grozi jej zwinięcie, co byłoby zjawiskiem nader niepożądanym. Informacja III: Cerkiew w Starosielcach z przyległymi wyżej wymienionymi wsiami do roku 1935 wchodziła w skład parafii prawosławnej w Choroszczy. Informacja IV: Dn. 28.IV.1939 r. Nr 84 proboszcz parafii prawosławnej w m. Choroszczy ks. Włodzimierz Garustowicz złożył Konsystorzowi Grodzieńskiemu raport z prośbą o przyłączeniu w/w wsi do parafii choroszczańskiej. Po zbadaniu całokształtu sprawy Konsystorz Grodzieński poostanowił: Wobec tego, że liczba parafian prawosławnych w Choroszczy jest znikoma mała - co w konsewkwencji może ujemnie odbić się na istnieniu samej parafii, najpokorniej prosić Jego Ekscelencję Naajprzewielebniejszego Sawę, ks. biskupa Grodzińskiego i Nowogrodzkiego, o przyłączenie cerkwi we wsi Starosielcach wraz z należącymi do niej wioskami: Krupniki, Porosłów i Bacieczki do parafii prawosławnej w m. Choroszczy, z zachowaniem stanowiska duszpasterza w Starosielcach. Na oryginale właściwe podpisy. Za zgodność sekretarza Konsystorza Prawosławnego w Grodnie /podpis nieczytelny/. Pieczątka podłużna: Prawosławny Kosystorz Diecezjalny w Grodnie dn. 23 sierpnia 1939 r. Nr 2586. Grodno, ul. Grandzicka 2. tel. 347. Do Ks. Dziekana Białostockiego. Odpis: do ks. Proboszcza parafii prawosławnej w Choroszczy. Do wiadomości i wykonania, celem zawiadomienia mieszkańców m. Choroszczy. Sekretarz /podpis nieczytelny/. Członek Koonsystorza /podpis nieczytelny/. Referent /podpis nieczytelny/. Pieczątka podłużna: Dziekan Prawosławny w Białymstoku dn. 25.VIII.1939 r. Nrr 463. Do ks. Mikołaja Batalina w Starosielcach. Proszę protokół Konsystorza objawić parafianom i niniejszy odpis i wrócić do Kancelarii Dekanatu. Podpis: Dziekan Białostocki Protojerej I. Guszkiewicz.

Aneks nr 3.

Akt o dzierżawę. Spisany m. Starosielce w dniu 16.V.1954 r. My niżej podpisane: właściciel posesji ob. Zalcman Jan zamieszkały w Starosielcach ul. Leśna dom Nr 4 z jednej strony jak również świadkowie tej że strony ob. Turowski Józef zam. kol. Oliszki Nr 49 gm. Barszczewo i Dziakowski Antoni zam. w Starosielcach miasto

ul. Choroszczańska dom Nr 23. Natomiast z drugiej strony jako dzierżawcy Komitet Parafii Prawosławnej Cerkwi w Starosielcach w obecności ks. proboszcza Ob. Kudzin-Kirykowicza Aleksandra, opiekuna cerkwi prawosławnej Ob. Gutowca Aleksego, zastępcy opiekuna Ob. Moroza Leontiusza zamiieszkałych w m. Starosielce opiekuna ul. Sienkiewicza Nr 36 i zast. opiekuna ul. Leśna Nr 5 oraz skarbnika Ob. Dowżyka Jerzego zam. w m. Starosielce ul. 1 Maja 55 zawarliśmy niniejszy akt dzierżawy w czterech punktach a mianowicie: Punkt 1. Ja Zalcman Jan oddaję w dzierżawę dla Parafii Prawosławnej Cerkwii w Starosielcach na przeciąg 99 (dziewięćdziesiąt dziewięć) lat swoją własną posesją ziemską o wymiarach 120 m.b. długości i 11 m. 65 (?) szerokości co wynosi 1398 m2 (słownie jeden tysiąc trzysta dziewięćdziesiąt osiem m2 znajdującej się w m. Starosielce pow. Białystok przy ul. Leśnej a położonej w granicach od strony północnej droga publiczna od strony południowej do cmentarza Prawosławnego; od strony wschodniej granica posesji Ob. Piekarskiego długości 60 m i granica posesji Parafii Prawosławnej Cerkwi dalszy ciąg 60 m bieżacych (razem 120 m.b.) i granica zachodnia posesja Ob. Sokoła Stanisława (120 m.b.) z opłatą za w/w okres dzierżawny należności 1300 zł słownie jeden tysiąc trzysta złotych przez 2 dzierżawcy Parafii Cerkwi Prawosławnej w Starosielcach może na wydzierżawionym pasie uprawiać rolę w/g. życzeń, osadzać drzewami owocowymi względnie wznosić budowle bez zastrzeżeń właściciela. Punkt 3. My dzierżawcy wymienionej posesji jako Komitet Cerkwi Prawosławnej zoobowiązujemy się wpłacić należność dzierżawną w sumie 1300 zł. słownie jeden tysiąc trzysta zł. przy podpisaniu aktu dzierżawy. Punkt 4. Prawa swoje dzierżawcy niniejszego aktu może dzierżawca przekazać na osoby trzecie jako nowo wstępujące kadencje bez uprzednio zezwolenia właściciela. Po zawarciu niniejszego aktu dzierżawnego w obecności obu wspólnych stron przeczytano uprzednio i podpisano: 1) Właściciel posesji Zalcman Jan /podpis nieczytelny/. 2) Swiadkowie jednej strony: a) ob. Turowski Józef /podpis niecztelny/, b) ob. Dziakowski Antoni /podpis nieczytelny/. 3) Dzierżawcy: a) Ks. proboszcz Ob. Kudzin-Kirykowicz /podpis nieczytelny/, b) Opiekun Prawosławnej Cerkwi Ob. Gutowiec Aleksy /podpis nieczytelny/, c) Zast. Opiekuna Prawosławnej Cerkwi Ob. Moroz Leontiusz /podpis nieczytelny/, d) Skarbnik Prawosławnej Cerkwi Ob. Dowżyk Jerzy /podpis nieczytelny/, e) Członek Rady Parafialnej: 1) podpis nieczytelny, 2) podpis nieczytelny. Własnoręczność podpisów stwierdza się: Pieczątka okrągła: Parafia Prawosławna Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny Starosielcu, pow. Białostocki. M. Starosielce dn. 16 maja 1954 r. Ks. prot. A. K.-Kirykowicz.

A conto niniejszej umowy wypłacono (Aktu dzierżawy) Ob. Zalcman Janowi przez Chomczyka Antoniego w bytności jego opiekunem parafii do 19.IX.1953 r. w/g pokwitowań tymczasowych 700 zł. W m-cu listopadzie 1953 r. - 100 zł. W m-cu październiku 1954 r. - 200 zł. W m-cu październiku 1954 r. - 300 zł. Razem 1300 zł. Słownie jeden tysiąc zł. - Otrzymałem /podpis nieczytelny/. Wypłacił /podpis nieczytelny/. Starosielce 31.X.1954 r.

Aneks nr 4.

Akt o dzierżawę. Spisany m. Starosielce w dniu 12 września 1954 roku. My niżej podpisani: właściciel posesji Ob. Sokół Stanisław syn Marcina zamieszkały kol Oliszki 43 i współwłaściciel posesji Ob. Muszel Marianna córka Stanisława Sokół zam. m. Starosielce ul. Sienkiewicza Nr 51 z jednej strony jak również świadkowie tej że strony Ob. Muszel Henryk syn Bolesława zam. m. Starosielce ul. Sienkiewicza Nr 51, Ob. Kopczewski Samson syn Dziemiana zam. osada Korycin Nr 38, Ob. Masłowski Tymoteusz syn Szymona zam. Starosielce ul Choroszczańska Nr 17. Natomiast z drugiej strony jako dzierżawcy Komitet parafii prawosławnej Cerkwi w Starosielcach w obecności ks. proboszcz Kudzin-Kirikowicza Aleksandra, opiekuna cerkwi prawosławnej Ob. Gutowiec Aleksego zam. m. Starosielce ul. Sienkiewicza 36, zastępcy Ob. Moroz Leontiusza zam. m. Starosielce ul. Leśna Nr 5, skarbnika Ob. Dowżyk Jerzego zam. Starosielce ul. 1 Maja Nr 55. Zawarliśmy niniejszy akt dzierżawy w dwóch jednobrzmiących egzemplarzach i każdy egzemplarz o czterech punktach a mianowicie: Punkt 1. Ja Sokół Stanisław i córka Muszel Marianna oddajemy w dzierżawę dla Parafii Prawosławnej Cerkwi w Starosielcach na przeciąg dziewięćdziesiąt dziewięć lat naszą własną posesję ziemską o wymiarach 120 m.b. długości i 12 m.b. szerokości co wynosi 1440 m2 (jeden tysiąc czterysta czterdzieści m2) znajdującej się w mieście Starosielce przy ul. Leśnej, a położonej w granicach od strony północnej droga publiczna, od strony południowej do parkanu cmentarza prawosławnego, od strony zachodniej - granica posesji Ob. Citko Stanisława i od strony wschodniej droga do domu parafialnego. Z opłatą za w/w okres dzierżawny należność w sumie 2000 zł. (dwa tysiące zł.). Punkt 2. Dzierżawcy: Parafia Cerkwi Prawosławnej w Starosielcach może na wydzierżawionym pasie uprawiać rolę w/g życzeń, obsadzać drzewami owocowymi, względnie wznosić budowle bez zastrzeżeń właściciela. Punkt 3. My dzierżawcy wymienionej posesji jako Komitet Cerkwi Prawosławnej zobowiązujemy się wpłacić należność dzierżawną w sumie 2000 zł. słownie dwa tysiące zł. przy podpisaniu dzierżawy. Punkt 4. Prawa swoje dzierżawy w/g niniejszego aktu może dzierżawca przekazać na osoby trzecie jako nowo wstępujące kadencje bez uprzednio zezwolenia właścicieli. Po zawarciu niniejszego aktu dzierżawnego w obecności oba wspólnych stron przeczytano, uzgodniono i podpisano. Wiarogodność podpisów składa się. 1. Właściciel posesji Sokół Stanisław /podpis nieczytelny/. 2. Współwłaścicielka Muszel Marianna /podpis nieczytelny/. 3. Świadkowie jednej strony Muszel Henryk /podpis nieczytelny/. 4. Świadkowie jednej strony Kopczewski Samson /podpis nieczytelny/. 5. Świadkowie jednej strony Masłowski Tymoteusz /podpis nieczytelny/. Dzierżawcy: 1. Ks. proboszcz Kudin-Kirkowicz /podpis nieczytelny/. 2. Opiekun cerkiewny Gutowiec Aleksy /podpis nieczytelny/ 3. Zastępca Opiekuna cerkiewnego Moroz Leontiusz /podpis nieczytelny/. 4. Skarbnik Dowżyk Jerzy /podpis nieczytelny/. Własnoręczność podpisów stwierdza się: Ksiądz protojerej Aleksander Kudin-Kirykowicz. Pieczątka

okrągła: Parafia Prawosławna Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny w Starosielcach, pow. Białostocki. Starosielce dnia 12 września 1954 r.

Aneks nr 5.

PAŃSTWOWE BIURO NOTARIALNE ul. Legionowa 28 15-360 Białystok Dz. odp. 416/90 W Y C I Ą G z wpisów dokonanych w Księdze Wieczystej Kw. Nr. 45942 DZIAŁ PIERWSZY - Oznaczenie nieruchomości 1. Białystok ulice: Ks. Grzybowskiego i Węgierska Nr. 15 Obręb Nr. 6 Działki Nr. 1912 i 1908 nieruchomości zabudowana o powierzchni 1 ha 5209 m^2. 1. Przy założeniu księgi wieczystej wpisano na podstawie mapy i opisu karta akt Nr. 3-4 na wniosek Dz. Kw. Nr. 3014/90 dnia 17 lipca 1990 r. DZIAŁ DRUGI - W ł a ś c i c i e l 1. PARAFIA PRAWOSŁAWNA p.w. ZAŚNIĘCIA NAJŚWIĘTSZEJ MARII PANNY w Białymstoku - Starosielcach. - 1. Wpisano dnia 17 lipca 1990 roku. DZIAŁ TRZECI - Ciężary i ograniczenia Wpisów nie ma. DZIAŁ CZWARTY - H i p o t e k i Wpisów nie ma. Państwowe Biuro Notarialne w Białymstoku stwierdza, iż powyższe wpisy są prawomocne. Wydano Parafii Prawosławnej w Białymstoku - Starosielcach i pobrano opłatę sądową w kwocie 9.000 złotych Białystok, dnia 30 października 1990 roku. Pieczęć okrągła. Notariusz mgr Halina Sieklucka.

Aneks 6.

Wykaz przedmiotów ozanakowanych metodą tajnopisu w cerkwi pw. Zaśnięcia NMP w Białymstoku (Starosielce) przy ul. Węgierskiej 15:

1. Krzyż procesyjny
2. Krzyż procesyjny -.
3. Ikona - Św. Mikołaj .
4. Ikona -Święci Duchowni .
5. Ikona - Św. Serafin .
6. Ikona MB Częstochowska
7. Ikona - Św. Serafin
8. Ikona - MB Tychwińska
9. Ikona - Św. Serafin
10. Ikona - Św. Pantalejmon
11. Ikona - MB Kazańska
12. Ikona - MB Kazańska
13. Ikona - Święty N/N
14. Ikona - Chrystus Błogosłowiący
15. Ikona - MB z Dzieciątkiem
16. Ikona - MB Tychwińska
17. Ikona - MB Kazańska
18. Ikona - MB Pociszycielka
19. Ikona - Św. Maria Magdalena
20. Ikona - Sobór Świętych
21. Ikona - Chrystus Błogosłowiący
22. Ikona - Chrystus Pantakrator
23. Ikona - Chrystus Błogosłowiący

24. Ikona - Św. Serafin
25. Ikona - Chrystus Błogosłowiący
26. Ikona - MB Kazańska
27. Ikona - MB z Dzieciątkiem
28. Ikona - Chrystus Błogosłowiący
29. Ikona podróżna - Deesis
30. Ikona - Św. Cyryl
31. Ikona - Św. Metody
32. Ikona MB z Dzieciątkiem
33. Ikona - Ostatnia Wieczerza
34. Ikona - Św. Jan Złotousty
35. Ikona - Św. Andrzej
36. Świecznik
37. Kielich
38. Ikona - MB ze sceny Zwiastowania
39. Ikona - MB Tychwińska
40. Ikona - Chrystus Błogosłowiący
41. Ikona - MB Jerozolimska
42. Ikona - ŚwięciAntoni,Jan i Eustachy
43. Ikona - Święta Trójca
44. Ikona - Św. Antoni i Teodory
45. Ikona - Św. Mikołaj
46. Ikona - Chrystus Błogosłowiący
47. Ikona - Chorągiew procesyjna
48. Ikona - Chorągiew procesyjna

Sporządził sierż. szt. Marek Puciłowski
Sekcja Prewencji KMP Białystok
/podpis nieczytelny/

Literatura

P.M.N., *K Starosel'skomu torżestvu 15 ijulja 1901 g.,* "Grodnenskije Eparchial'nye Vedomosti", Grodno 1901, nr 30, s. 236-238.
Pożertvovanija na cerkov', "Grodnenskije Eparchial'nye Vedomosti", Grodno 1903 s. 281, 1904 s. 1130, 1905 s. 674, 1907 s. 255, 1911 s. 346;
Starosel'cy. Nove podvigi uniatov, "Voskresnoe Čtenije", Varšava 1930 nr 28 s. 440, 1931 nr 32 s. 440.
Dzień unijny w Białymstoku, "Oriens" 1936, z. 6, s. 191.
A. Bierezowiec, *Parafia prawosławna w Starosielcach,* "Tygodnik Podlaski" 16.03.1986 r., nr 11/175/, s. 7, il.

K. Kułakowski, *Ks. Paweł Stanisław Grzybowski (1874-1932)*, "Białostocczyzna" 1991, nr 3, s. 29, foto.
R.S., *Carkva ú Starosel'cy*, "Niva" 22.12.1991 r., nr 51/1858/, s. 5, rys.
G. Sosna, *Starosielce. Parafia prawosławna*, "Przegląd Prawosławny" 1992, nr 2/80/, s. 27-28, il.
Foto, *Cerkiew w Białymstoku-Starosielcach,* "Wiadomości Prawosławne Diecezji Białostocko-Gdańskiej 1995, nr 1, s. 1, okł.
Foto, *Uczniowie szkoły parafialnej z 1914 r. w Starosielcach,* "Przegląd Prawosławny" 1996, nr 4, s. III, okł.
K. O b ł o c k i, *Starosielce miasto kolejarzy 1872-1996*, Białystok-Starosielce 1997, ss. 320, il., port., tab.
Katalog świątyń i duchowieństwa prawosławnej diecezji białostocko-gdańskiej, Białystok 1998, s. 34-37, il.
M. Bołtryk, *Był dobrym człowiekiem. Wspomnienie o o. Michale Chomczyku*, "Przegląd Prawosławny" 2001, nr 4, s. 21-22, il.
A. Mironowicz *Podlaskie ośrodki i organizacje prawosławne w XVI i XVII wieku*, Białystok 1991, s. 75.
J. Maroszek *Kościół Katolicki na Podlasiu, z. 3*. Białystok 1999, s. 19.
A. Mironoicz *Nieznane dokumenty do dziejów cerkwi białostockich z początku XIX wieku* ,, Białostocczyzna'' 1999, nr 4 s.33.
P. Czyżewski,*Powstanie cerkwi białostockiej,* ,,Białostocczyzna''1999, nr 4 s.24
T. Wasilewski, *Białystok w XVI-XVII wieku Studia i Materiały do dziejów miasta Białegostoku, t.1,*
Białystok 1968, s. 119.
J. Wiśniewski, *Początki Białegostoku i okolicznego osadnictwa.*
J. Maroszek, *Rewelacyjne odkrycie nieznanych najstarszych dokumentów dla Białegostoku,*
,,Białostocczyzna'' 1999 nr 1/53/,s.5.
J. Tazbir,*Arianie w Białymstoku i okolicach.*

Spis treści

Wstęp 3

Z historii Białegostoku..... 4

Przynależność parafialna wsi Stare Sieło lub Stara Wieś 6

Cerkiew parafialna św. *św. Cyryla i Metodego* w Starosielcach 9

Cerkiew cmentarna w Starosielcach . *Zasnięcia Najświętszej Marii Panny*

w Starosielcach 11

Wewnętrzne wyposażenie cerkwi 14

Kler parafialny 16

Dane statystyczne *o chrztach, ślubach i zgonach* w parafii

Białystok-Starosielce 17

Zakończenie 18

Aneks 1 19

Aneks 2 21

Aneks 3 22

Aneks 4 23

Aneks 5 24

Aneks 6 25

Literatura 27

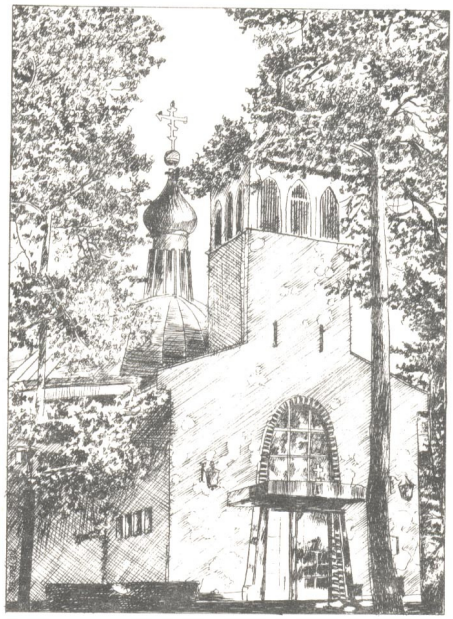

Cerkiew parafialna

Cerkiew parafialna rycina

Cmentarz parafialny z widokiem cerkwi

ikonostas

polichromia

proboszcz parafii ks. Jan Troc

proboszcz z wikariuszem ks. Włodzimierzem Misijukiem

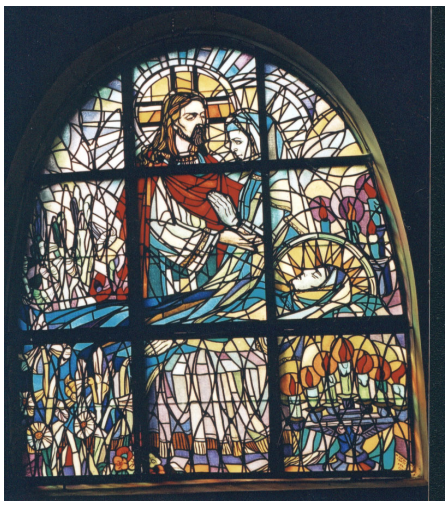

witraże

Akwarela 1935 r cerkiew Zaśnięcia Marii Panny

Arcybiskup Sawa przy płaszczenicy

święto parafialne biskup Miron po nabożeństwie z dziećmi

spotkanie biskupa w święto parafialne przed św. liturgią

spotkanie biskupa z młodzieżą w święto Zaśnięcia Najświętszej Marii Panny

procesja

procesja

procesja

chór parafialny

chór dziecięcy

bractwo młodzieżowe 2000 r

dwudziestopięciolecie posługi duszpasterskiej ks . Jana Troca

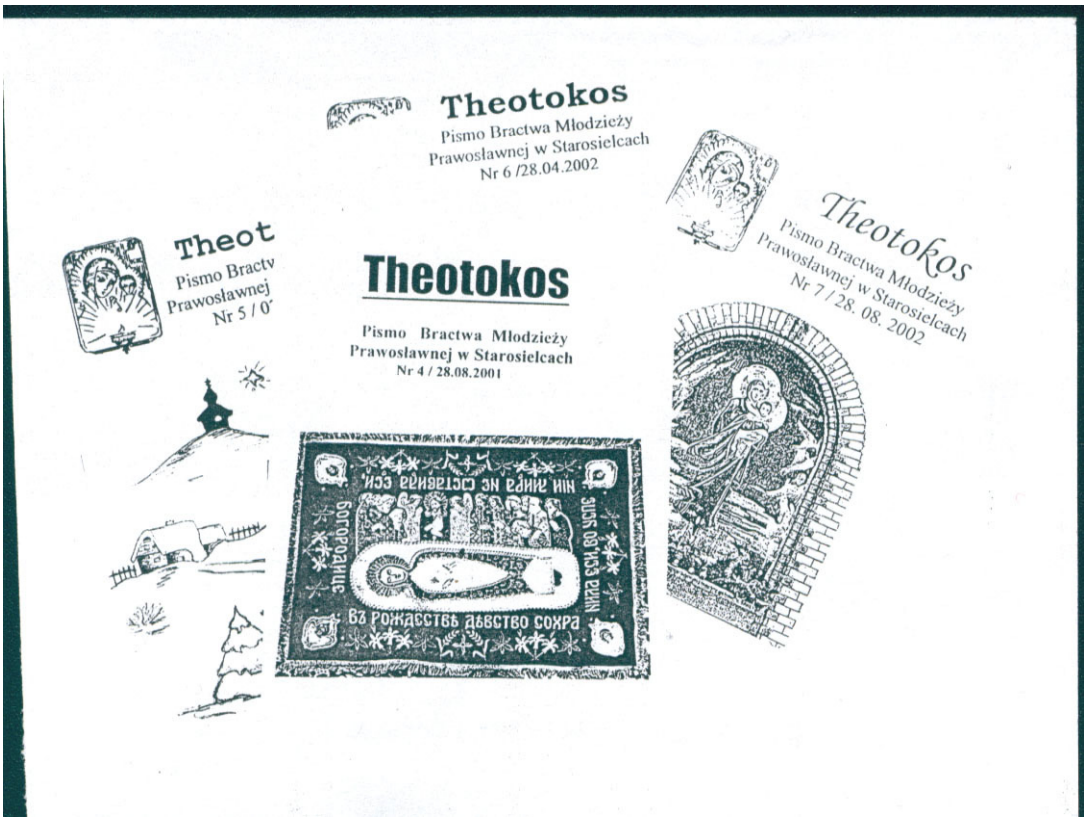

gazetka bractwa

choinka parafialna

posesja parafialna

posesja parafialna

SHORT HISTORY OF THE ORTHODOX PARISH IN STAROSIELCE

In 2001 an Orthodox parish of the Dormition of Theotokos in Starosielce celebrates its 100 anniversary. A hundred years ago, on July 15th 1901 in the settlement of Starosielce , near the railway station, an orhodox church under the invocation of of St. St. Cyril and Methody was consecrated. The idea to build the church came from the teacher of religion - priest Michał Pieszkowski in 1895. The inhabitants of Starosielce as well as the principal of the school Piotr Kradikow approved of the idea and, and having collected the required amount of money, an annexe was added to the front of the school, where up to 1901 evening services were celebrated. Thanks to its equipment the church was regarded as one of the most beautiful ones in Grodno Diocese. Life of the settlement got completely desorganized after the World War II broke out. Because its strategic location and the importance of rail industry, the railwaymen and a fairly big group of other inhabitants were exiled to Russia. The equipment of railway industries was exported ; the rest was bombarded. The church and the school were saved and used by Germans as military warehouses and stables. When Orthodox people returned from exile, the church was not given back to them. In 1919 it was changed into a Roman Catholic church. Orthodox parish was supressed. Only a chapel at the cemetery which was soon extended, was left to the Orthodox. Building works didn't last long - the cornerstone was laid on the day of Dormition of Theotokos on August 28, 1928 and the consecration took place on December the 4th, 1928. At the beginning, the faithful were under the pastoral care of Choroszcz's parson, later of St. Nicholas' church clergy. cDuring military actions of World War II the church was seriously affected. Its remembrance of that events are fragments in the icon and a pierced bell. The church required major repair. The then parson, priest Aleksander Kudin- Kirykowicz had asked the authorities for permission to reconstruct the church, but in vain. The situation in the country was not favourable to faithful. It had taken many years for father Michał Chomczyk to get a permission to build a new, ths time brick church. It was in 1972. In spite of many difficulties, the faithful once again showed a great attachment to their ancesters' religion. On August 27th, 1974 Nikanor - the bishop of Białystok and Gdańsk laid a cornerstone of a new church. The building works lasted for 7 years and the church was consecrated by archbishop Nikanor on May th, 1979. In 1982 father Michał Chomczyk was allowed to extend the presbytery. On August 28th 1985 the head of Białystok and Gdańsk diocese consecrated the extended part together with a room for teaching religion. On September 3rd , 1985 a new parson of the parish became priest Andrzej Berezowiec who had done his duties for 4 years. Father Jan Troc has been the parson since 1989. The favourable changes in Poland had also good a goo d influence on the parish life which began to flourish. From that time on young people were being

taught religion at their schools, not at parisches, as it used to be. A parisch choir was created whose conductor was Joanna Chilimoniuk. Young people approached the church. In 2000 the Parish Brotherhood of Youth started issuing a periodical "Theotokos". The celebrations of 100 anniversary took place on August 27th and 28th and the occassional service was celebrated by Jakub - the archbishop of Białystok and Gdańsk accompanied by numerous clergy and the presence of multitude of faithful. Let us hope that Mother of God, the Patroness of the church will never leave it without Her protection and intercession, as the words of the troparion of the Dormition say: "In Your Chilbirth You saved Your virginity, in Dormition didn't leave Your world..."

Краткая история православнаго прыхода в Староселцах

В 2001 году православный приход Успения Пресвятой Девы Богородицы в Старосельцах праздновал своё 100-летие. Сто лет тому назад, 15 июля 1901 года, в посёлке Старосельце, при железнодорожной станции была торжественно освящена церковь св. братьев Кирила и Мефодия. Идею постройки церкви дал в 1895 году о. протоерей Михаил Пешковски. Жители Старосельц и директор школы Пётр Крадиков одобрили эту идею и после собрания денег, в 1898 году, к фасаду школы было пристроено помещение, в котором по 1901 год служились вечерние богослужения. Церковь, благодаря оборудованию, считалась одной из самых красивых в гродненской епархии.

Первая мировая война целиком дезорганизовала жизнь посёлка. По причине его стратегического положения и значения железнодорожной промышленности, железнодорожников и довольно большую группу других жителей переселили вглубь Росии. Оборудование железнодорожных заводов было вывезено, всё остальное было бомбардировано. Уцелела церковь и школа, которые германцы использовали как военные склады и конюшни.

После возвращения с беженства православные жители не получили обратно церкви. В 1919 году она была променена на римокатолический костёл, а православный приход был ликвидирован. Верным осталась лишь часовня на кладбище, которую с большим трудом расширено. Строительные работы продолжались очень коротко, закладка краеугольного камня состоялась в день Успения Пресвятой Богоро-дицы 28 августа 1928 года, а освящение в день Введения во храм Пресвятой Богородицы - 4 декабря 1928 года. Духовную опеку над верными распространил сперва настоятель хорощанского прихода, а потом духовенство церкви св. Николая в Белостоке.

Вследствие военных действий второй мировой войны церковь очень пострадала. Следом после войны являются осколки в иконе и продыравленный колокол. Повреждённая церковь требовала капитального ремонта. Тогдашний настоятель, отец Александр Кудин-Кирыкович, многократно обращался к властям с просьбой позволить перестроить церковь, но ему отказывали.

Ситуация в государстве не способствовала верующим людям. Только после долгих усилий (хлопот) в 1972 году отцу Михаилу Хомчыку удалось, под предлогом расширения, построить новую каменную церковь. Вернии в следующий раз проявили свою привязанность к вере предков, несмотря ни на какие трудности.
27 августа 1972 года епископ белостокский и гданский Никанор освятил краеугольный камень под постройку новой церкви. Постройка продолжалась 7 лет. 25 мая 1979 года быда освящена новая церковь.
В 1982 году о. Михаил Хомчык получил разреше-ние на расширение приходского дома. 28 августа 1985 года епископ белостокско-гданской епархии Сава освятил пристроенную часть вместе с залом для преподавания закона божьего.
3 сентября 1985 года новым настоятелем прихода стал о. прот. Андрей Березовец, который исполнял эту должность на протяжении 4 годов. В декабре 1989 года настоятелем стал о. прот. Иоанн Троц.

Перемены в Польше благополучно повлияли на жизнь Церкви. Возродилась приходская жизнь, в начальных и средних школах начали преподавать закон божий. Образовался приходской хор, которого дирижёром стала Иоанна Хилимонюк. Молодёжь приблизилась к церкви. Приходское молодёжное братство в 2000 году начало издавать журнал „Theotokos”.

Празднование 100-летия прихода состоялось 27-28 августа, торжественные праздничные богослужения совершил епископ белостокско-гданский Яков вместе с многочисленным духовенством, при участии огромной массы верных.

Можно питать надежлу, что как и до сих пор Божья Матерь, покровительница церкви, не оставит её без защиты и надежды на Её заступничество, как говорят об этом слова тропариона в честь Успения: *В рождестве девство сохранила еси, во успении мира не оставила еси Богородице...*

NAZWA- PARAFIA PRAWOSŁAWNA W BIAŁYMSTOKU

p/w„ ZAŚNIĘCIA NAJŚWIĘTSZEJ MARII PANNY ”

MIASTO - BIAŁYSTOK

DIECEZJA - BIAŁOSTOCKO- GDAŃSKA

DEKANAT - BIAŁOSTOCKI

ADRES - 15-616 BIAŁYSTOK
UL. WĘGIERSKA 15
TEL. /FAX. 085 6643345, 6643346, 6643344
E-mail ppstarosielce@neostrada.pl
Adres internetowy: ppstarosielce@neostrada.pl

Godziny nabożeństwa: niedziele - 10 , 17

święta - 10

sobota - 17

---

stopień - prot.

Imię i Nazwisko - Jan Troc
Funkcja - proboszcz
Adres - 15-616 Białystok
ul Węgierska 15
Tel/ Fax - (085)6643345 ,6643346, 6643344

-

stopień --- ijerej
Imię i Nazwisko -----Włodzimierz Misijuk
Funkcja -----wikariusz
Adres----------15- 161 Białystok
ul. Skrzatów 22
Tel.----------(085)6763425